

PARLAMENT DE CATALUNYA

Presidència de l'honorable senyor Joan Casanovas

DIARI DE SESSIONS

Sessió del dia 6 de maig del 1936

SUMARI

A les cinc i catorze minuts de la tarda s'obre la sessió sota la presidència de l'honorable senyor Joan Casanovas.

És llegida i aprovada l'acta de la sessió anterior.

Ordre del dia:

Continuació de la interpellació del senyor Simó i Bofarull sobre els fets del 6 d'octubre del 1934 i llurs antecedents.

Rectificacions dels senyors Simó i Bofarull, Romeva, Fronjosà i Dencàs.

Intervenció de l'honorable senyor Conseller de Justícia i Dret.

Rectificació de l'honorable senyor President de la Generalitat.

Proposició incidental dels senyors Torres, Galés, Farreres i Duran, Ribes i Soberano, Xirau, Serra-Hünter, Mies, Arnau, Irla, Ruiz i Ponseti, i Sauret, demanen que el Parlament ratifiqui amb fervor i entusiasme la seva confiança a l'honorable senyor Lluís Companys i al Govern que presideix.

El senyor Torres la defensa.

Els senyors Duran i Ventosa, i Simó i Bofarull, expliquen el vot.

El senyor Lloret demana a la Presidència que consti la seva firma en la proposició.

En votació nominal i per 45 vots a favor i 7 en contra és aprovada la proposició.

Ordre del dia per a la sessió de dijous.

S'aixeca la sessió a les vuit i trenta-cinc minuts de la vetlla.

S'obre la sessió a les cinc i catorze minuts de la tarda, sota la presidència de l'honorable senyor Joan Casanovas.

Al Banc Roig hi ha tot el Govern.

És llegida i aprovada l'acta de la sessió anterior.

ORDRE DEL DIA

Continuació de la interpellació del senyor Simó i Bofarull sobre els fets del 6 d'octubre del 1934 i llurs antecedents

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula, per rectificar, el senyor Simó i Bofarull.

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: Senyors Diputats: Ahir el senyor President del Govern, en el seu discurs, especialment en la seva segona part, es va produir en una forma tan magnífica, que jo li en resto profundament agraït com a membre d'aquesta Cambra, per l'emoció profunda, masclè i exempta de sensibleria, que en mi va produir. Aquesta emoció que va ésser de caràcter general en tots els que la volgueren sentir, crec que també en les oposicions de dreta, que ha traspuat al país com altres vegades, em va compensar amb escreix d'una altra actitud d'ell que em va produir profund dolor. Però, després, no hi ha res com el temps per a guarir les ferides, he vist que tant com a sentiment primari i noble, potser fou ferit el meu amor propi; és aquest amor propi el que s'ha esvanit avui en llegir la premsa, perquè veient tota la premsa he pogut comprovar que realment el meu discurs no mereixia contestació; perquè els periòdics de dreta diguin que jo no vaig dir res en absolut, que altres diguin que vaig estar desproveït de tota habilitat, quan jo, home espontani i més aviat violent, mai no he tingut pretensions d'ésser hàbil; i que els periòdics d'esquerra no hagin sabut prescindir que jo els sigui o no persona grata, i donar en la ressenya de la sessió d'ahir el meu modest parlament, una extensió encara menys important; des del punt de vista de l'espai que la ressenya de qualsevol incident de carrer o mercat, o la que es donaria a la destitució d'un guarda-jurat d'un poble de tercera categoria, això em fa creure que, realment, el senyor President va fer justícia parlamentària en ometre en absolut el discurs que jo, exercint un dret....

L'honorable Sr. PRESIDENT DE LA GENERALITAT: No, no, senyor Simó Bofarull. Jo vaig dir en el meu discurs que havia pres unes notes del discurs de la V. S. Però tingui en compte que quan jo parlava eren dos quarts d'onze de la nit! Per això vaig dir que parlaria en línies generals, sense referir-me a ningú. Però considero que la V. S. va dir coses molt interessants, que si segurament no han tingut resposta no és per falta de consideració a la V. S., que li tinc tota la que em mereix, com em plau manifestar-li públicament.

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: Resto profundament agraït a les manifestacions que es digna fer l'honorable senyor President de la Generalitat. Però ara, situem-nos en el punt de vista del debat. I aquest fet que d'una manera tan cavallerosa i amical explica el senyor President de la Generalitat, és que no varen ésser recollides cap d'aquestes coses que ell ha tingut la bondat de qualificar d'interessants, i que, en conseqüència, quedin en peu. I si es tractés de fer obstrucció o de moments menys solemnes, caldria gairebé repetir *ad literam* el que vàrem dir ahir. Però no; amb algunes variants explicables per la tasca feixuga que pesava ahir damunt dels funcionaris del Parlament, tot queda escrit en el DIARI DE SESSIONS, i si més no, la meua petita col·laboració en la història queda feta.

Rectificació. Primerament, un error de fet imputable a mi en part. Vaig qualificar d'oficio-

sos els llibres que s'havien publicat sobre el 6 d'octubre.

En aquell moment no recordava haver llegit el que està signat per Estivill, que em sembla tenir un caire partidista, i un altre, pulcrament escrit, del senyor Foix, que em sembla també d'una independència suficient perquè no mereixi aquell qualificatiu.

El senyor Romeva va començar la seva intervenció amb un petit repte amistós, que en part el desenvolupament de la sessió justificava. Per això jo tenia certs contracops en la meua voluntat per a fer la interpellació. Ell ho va dir, perquè un bescanvi de retrets no porta a res. Jo no en vaig fer cap de retret.

Aquest diputat que us adreça la paraula, que és el darrer de vosaltres en condicions, va entendre que era el seu deure, per respecte al Parlament, a Catalunya, per respecte als catalans i a si mateix, donar a les seves paraules l'obligat caire d'objectivitat, prescindint de retrets. Ho dic perquè hom va voler tenir ales d'àliga i no hi va arribar, perquè segurament les té d'oca, i realment, si no hagués estat la meua interpellació, tal vegada en la sessió d'ahir no s'hauria vist l'espectacle, potser el menys seductor, el menys agradable que fins ara s'havia donat en aquesta Cambra, d'una manca de conteniment de les passions, d'una manca de control.

El senyor Dencàs va tenir una frase que si es referia a les meves intencions tampoc li escaldava dir-la. Jo vull aclarir-la, perquè jo no he fet la interpellació ni la vaig anunciar així, ni va ésser, per tant, la meua intenció demanar responsabilitats a ningú. Si jo hagués tingut aquesta intenció, ho hauria manifestat clarament en anunciar-la, i el Govern hauria tingut el previ advertiment obligat i l'hauria acceptat o no, segurament que sí que l'hauria acceptat. Però aclariment o rectificació gairebé necessària no hi és, perquè les meves paraules, encertades o no, no eren formulades pas en el sentit de demanar cap responsabilitat, perquè si ho hagués pretès ho hauria dit i hauria acompanyat el fet amb el propòsit, mitjançant una proposició no de llei, que hauria prosperat o no, demanant la formació d'una Comissió parlamentària per tal d'aclarir les responsabilitats que poguessin haver-hi.

Jo no sé fins a quin punt hi tinc dret — i en parlar de dret em refereixo al que no té ningú en no tractar d'ésser indiscret —; però sí dic que desitjaria fer un prec al senyor Dencàs: el que, reconegut que va sofrir una confusió de noms, confusió explicable davant l'esdevingut, quan es referia a certs carregaments d'armes. Ell no sap, ell no recorda ara, els noms de les persones a les quals es va encarregar, i si entre aquests noms hi ha hagut alguna confusió, jo crec que si ell en aquest moment, o abans, o després, ho reconeix així, no farà esperar a la Cambra una rectificació necessària i la declaració que va confondre uns noms.

El senyor President de la Generalitat va tenir a bé fer una divisió tripartida del seu raonament, i digué que parlaria del pensament polític, dels resultats i de les conductes. Del pensament polític jo no en vaig dir res, la qual cosa vol dir que esta-

va identificat amb el pensament polític del Govern d'aleshores. No es tracta d'això, sinó de la realització d'aquest pensament polític. Es tracta del pla i de les previsions dins del pla, i de les seves conseqüències, de l'organització de la predeterminació del pensament polític.

Es parlà dels resultats. Jo tampoc vaig fer gran insistència en quant als resultats considerats sota el punt de vista de la vida política del país, sinó en quant a la conseqüència immediata de l'èxit o del fracàs dels fets, del resultat immediat a la darrera fase dels fets, de la consumació.

I si el senyor President de la Generalitat ha estat tan bo amb mi en fer les manifestacions que ha fet i m'ha explicat perquè no va recollir les meves paraules, no cal ja fer una pregunta que seria una ofensa fer-la, quan en termes generals va alludir a conductes i lleialtats que no crec que a mi m'afectessin. Però no personalment, que jo no vull que personalitzi, contestant a la interpellació promoguda per mi, perquè els altres han estat interventors en la interpellació, jo hauria hagut de formular la pregunta. Així s'esclareixen dues coses...

L'honorable Sr. PRESIDENT DE LA GENERALITAT: Però, a més a més, malgrat les paraules....

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: No, no, no! La construcció mental del que havia de dir és la que m'obliga a fer aquests incisos. Deia, quan va referir-se a la meua intervenció: «El senyor Simó i Bofarull ha preguntat quina era la veritat? La veritat del fet polític ja he dit que era coneguda, aprovada i compartida.» Però no és aquesta la veritat per la qual jo preguntava. Jo preguntava — i ara resumiré els punts que no han estat rectificats ni contestats —, si era indispensable, si era imprescindible, que la protesta enèrgica de Catalunya, que la vindicació de fet dels drets de Catalunya, implicava necessàriament el desenrotllament dels esdeveniments que estem comentant, o si pel contrari, no exigia l'execució en aquella data, no exigia que precisament fés aquella manera material de concretar-se el pensament polític amb exclusió de qualsevol altre.

O si hi havia altres maneres que en aquella mateixa data o en una altra data haguessin pogut igualment fer afirmar, reafirmar inclús agressivament, en el sentit genèric de la paraula, la protesta de Catalunya pel seu dret. I si pogués haver-hi una altra manera, si la previsió de conseqüències immediates o de resultats hagués estat la mateixa o no, i, sobretot, si aquest altre mitjà de concreció de la protesta enèrgica de Catalunya podia portar, com aquest portava — sortosament no s'ha realitzat, però no crec que a cap Govern se li pugui exigir el deure d'ésser profeta —, la realització a tota Espanya d'allò precisament que la protesta violenta volia evitar. Això jo ho vaig preguntar ahir. Això vol dir, per si no m'hagués expressat prou clarament en voler condensar en poques paraules el pensament, si previst el fracàs de l'aixecament armat, que pel que es veu el Govern el tenia previst, no era precisament aquest fracàs o aquest moviment, perquè si hagués triomfat, aleshores sí que cantaríem l'hossanna tots.... (Rumors.) Paraula a l'abast

de la qual és perfectament parlamentari; paraula que sí que és perfectament parlamentària, ni que sigui hebrea; el senyor Carreras i Artau no crec que hi tingui res a dir (Rialles.) No tinc cap intenció de divertir la Cambra, perquè tampoc em reconec amb qualitats d'ironia per a fer-ho.

I deia: Si precisament el fracàs d'un moviment d'aquesta naturalesa podia representar per Ibèria, com a conseqüència immediata, com a causa ocasional, com a causa eficient, la implantació del feixisme *ab irato* amb un cop de força, ¿podia portar aquesta conseqüència, aquell altre mitjà, qualsevulla altre mitjà, no duia també en la seva entranya aquest perill? No el duia? El feia més remot? Aquests són els punts que Catalunya vol saber. ¿Era indispensable aquesta forma de moviment? Era indispensable, malgrat no tenir la preparació material, l'espiritual, sí; Catalunya va fer una revolta espiritualment profunda d'aquelles fructíferes; però ja vaig dir que no havíem arribat a la segona fase de la traducció en fets de l'esperit.

El Govern no calia que es llancés per damunt de la multitud protestatària, com deia eloqüentment el senyor Cap del Govern, reprimint aquest moviment legítim i cordial; no calia que el Govern emprés la força pública per coartar l'expansió popular, perquè això, com va dir molt bé, hauria estat contribuir a enfortir aquells elements contra els quals precisament s'anava. Però això depenia també de la forma i intensitat de la preparació de l'esperit públic. Podia haver-se graduat, que el deure del governant, entre molts altres, és aquest: el que en diríem la temperatura moral, sentimental del poble, en forma que hagués pogut ésser acompassada amb aquella altra organització material que tots hem trobat a manca.

Ja que compartim en general el pensament polític — això n'és un aspecte — del Govern, comparteixo també la seva creença que la formació del primer Govern Lleroux comportava un perill, sinó imminent, greu, per a la subsistència de l'Estatut. ¿En graduava el Govern la imminència i la quantia d'aquest perill? ¿El veia tan immediat i tan total que, assumint ara tota l'argumentació d'ahir i d'ara també respecte aquest punt, el determinés d'una manera inflexible en la seva consciència a produir la sublevació de Catalunya precisament el dia 6 d'octubre, per aquesta forma i en aquestes circumstàncies? Si no fos per la gallardia del Govern, deia el senyor President de la Generalitat, què en quedaria del 6 d'octubre! Jo no sé fins a quin punt aquesta pregunta es pot fer a Catalunya, perquè aleshores, on fora l'arrel del sentiment nacional? ¿On foren la susceptibilitat, els ressorts de la indignació, de la protesta? ¿On fora aquella cosa, més serena i més exigent encara, que és la consciència jurídica del deure que el poble tingués? Ara que em diguin a mi que les consciències immediates del 6 d'octubre i el martirologi exemplaríssim del Govern contribuís, donat el caire sentimental del nostre poble, tan intelligent com cordial, que les conseqüències totals d'ara i de demà del 6 d'octubre siguin més intenses, això sí; però, permeti'm la Cambra un supòsit, perquè estem argumentant, i de la mateixa manera que el Govern havia de

fer-se unes previsions sobre les quals tampoc no se'n va dir res, podien haver-se fet aquestes altres: que l'imperialisme castellà no és sols mà dura d'ungles brutes a vegades, ni mà dura amb guant de seda negra, sinó que pot ésser també melliflu somrís florentí. ¿I si al Govern central se li hagués ocorregut, emprant un maquiavelisme que tenia a la seva mà emprar, d'absoldre el Govern? Sí, absoldre el Govern; o bé en lloc d'absoldre'l, per a contemporitzar factors d'aquests *non sanctus* el condemna, com demanava un dels defensors, no recordo ara de quins senyors Consellers, a sis mesos, que ja estaven escolats de presó preventiva, o bé el condemna a qualsevol pena lleu que hagués tingut per oportuna. En aquest cas, nosaltres haguérem sentit el mateix; les conseqüències haurien estat les mateixes, perquè si les causes legítimes, suficients i justes que produïren l'aixecament espiritual de Catalunya eren les mateixes, amb condemna o no, amb martirologi o no del Govern de Catalunya, les conseqüències en la raça i en la història haurien estat les mateixes.

El senyor President no es referia precisament a això; es referia precisament a l'actitud del Govern en la nit del 6 d'octubre i a les seves conseqüències. Sobre això, sí; crec que va procedir amb una enteresa i amb una dignitat exemplars. I això va contribuir a aquell petit factor, sí. Però és que també hauria pogut estar detingut el Govern de la Generalitat, que ho havia d'estar —, i si molt convé convenia que ho estés —, sense fer una revolució com es va fer, prèviament destinada a fracassar; potser fent-la un altre dia més oportunament, o potser fer-la, com deia abans, emprant una altra mena de protesta suficient, suficient per a les mateixes conseqüències.

Si el Govern de la Generalitat hagués restat silenciós — deia el senyor President de la Generalitat —, hauria faltat al seu deure. Per això no va restar silenciós; però respecte al silenci i respecte al clam exigent i irat representatiu de tot el que el Govern tingués o pogués tenir, s'hi poden aplicar els mateixos raonaments que he fet respecte als fets materials produïts.

A més, hi cabia, com a conseqüència d'aplicació psicològica, a la resta d'Espanya, el no destruir de fet la llegenda — i dic llegenda en el sentit de difusió — del concepte que Catalunya era el baluart de la República. Però si hagués esdevingut un moviment feixista en el Poder central, amb totes les seves conseqüències, ¿què se n'hauria fet d'aquest enunciat que ens honora tant i hem de procurar que sempre ens honori perquè sigui cert? Destruir amb tots els mitjans de poder, si no mediatitzar, intervenir amb eficàcia en aquelles coses que encara ens han d'ésser comunes amb la resta d'Espanya, com a punt de vista governamental.

Jo no voldria insistir, però jo penso que té un gran interès, com a argument corroborant d'aquesta posició que esquemàticament he reproduït, el que fa referència a l'opinió d'un gran amic de Catalunya, si bé l'amistat de Catalunya parteix d'una ideologia completament distinta del que són els catalans, però els efectes de la qual hem d'acceptar, fomentar i agrair, perquè condueixen a la mateixa finalitat a què anem nosaltres. Si els argu-

ments que se li van donar, que devien ésser tots, hores abans de produir-se el moviment, sobre el que es pensava fer, sobre els elements amb què es comptava, i sobre les conseqüències, no varen produir el resultat de poder-lo convèncer, no devien ésser d'un gran pes. És clar que això no és més que una espècie de colofó que poso al meu raonament, perquè no és cosa d'entaular discussió aquí respecte l'opinió d'un polític que no és d'aquest Parlament, que no pot estar present i que no ens pot contestar; però com a element de fet dintre de l'elaboració del procés, és aquest un element indiscutible.

I per fi, allò que fa referència a la proclamació de la República federal. Vaig dir que el fet de proclamar la República federal significava, o bé un simple mitjà o element de donar un caire que el Govern creia en aquell moment necessari per les raons que ell sabia, i hem de creure suficients, o bé significava una intelligència — i això es pot dir sense compromís de ningú, no com altres coses que es varen dir ahir — amb els bascos, amb els asturians i amb la resta d'Espanya, ¿perquè sinó, quina República federal haurien anat a fer? Jo ja no vull saber les intelligències que hi pogués haver amb cada un dels partits, perquè tots sabeu el que signifiquen aquells moviments de masses en què, fidels a una trajectòria — la trajectòria pot tenir certes oscil·lacions obligades per la pròpia ideologia del partit, que faci variar certes posicions, i no és cosa ara de retreure afirmacions que poguessin semblar retrets a la conducta actual de partits de la resta d'Espanya. Però hi devia haver-hi intelligències. Però com els bascos les negaven, ni que fos en el procés, si això entra en el pla ideològic no tenen per què negar-les; podien dir que hi havia una solidaritat moral, que era suficient pel Govern, si un cop de violència el dia de demà hagués triomfat.

I res més, per ara. Si algun dels senyors que intervinguessin en el desenvolupament d'aquesta intervenció em suggeria alguna llacuna que cregués indispensable omplir, o fes allusions que em semblés un deure el recollir, em permetria demanar a la Presidència de la Cambra uns breus moments per a rectificar per segona vegada. No essent així, resto agraït a la Presidència de la Cambra, mantenint les línies generals de la meua interpellació en el que puguin tenir de coincidència amb altres sectors de la Cambra, i en el que pugui separar-nos, perquè, a la fi, la llibertat de pensament és reconeguda per tots i per tots consagrada i no hi ha obligació d'expressar-la.

És clar que entre l'home del carrer, per apassionat que sigui, apassionat en el sentit de sentiments i apassionat en el sentit d'aferrissament en l'aplicació pràctica de la política, entre l'home del carrer i la realització des del banc roig, hi ha una gran diferència, que s'accentua encara més en els veritables moments de prova. Aquesta diferència fa que jo em faci càrrec que si alguna injustícia he comès, no és pas amb mala intenció.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Romeva.

El Sr. ROMEVA: Senyors Diputats: Unes breus paraules de rectificació; breus, perquè donada la manera com ha transcorregut aquest debat, no

hauria de fer més que repetir les mateixes coses que vaig dir ahir, i perquè alguna altra que pogués afegir-hi seria gairebé seguint les mateixes línies d'aquestes que ara acaba de dir el senyor Simó i Bofarull.

Però m'interessa, abans que tot, deixar aclarida alguna cosa que en relació amb el partit que represento podia haver quedat en l'aire, a causa de quelcom que incidentalment va dir el senyor Dencàs.

Ens interessa, perquè no ens escan d'acceptar ni glòries ni blasmes per coses, per actes en què no hem intervingut. Els nostres actes són fills d'uns principis i un criteri, i a ells ens hem subjectat i els hem de fer el degut honor, tant si això ens provoca la desaprovació dels uns o dels altres que estan situats en el camp de la política catalana lluny de la nostra posició.

Quan el senyor Dencàs es va referir a una mena de comitè revolucionari, jo vaig dir que no en tenia esment, perquè no tenia esment que unes reunions a les quals ell es referia tinguessin aquest caràcter de comitè revolucionari. Es va crear a Catalunya després de dissoldre el Sometent existent, una nova organització del Sometent, i nosaltres vàrem rebre requeriments perquè afiliats nostres entressin a formar part d'aquesta organització, perquè aquesta organització no fos una cosa exclusiva dels partits que governaven, i nosaltres vàrem respondre a aquest requeriment, autoritzant a aquests afiliats nostres que tinguessin desig de formar part del Sometent, per a sol·licitar el seu ingrés. Entenem que el Sometent era una institució que tenia per finalitat defensar l'ordre i defensar la legalitat estatuida. La legalitat estatuida a Catalunya era l'Estatut de Catalunya. Foren convocades després unes reunions on es tractava de preveure possibilitats per al moment que a Catalunya fos atacada aquesta legalitat estatuida, i els que de la nostra part assistien a aquestes reunions, mantingueren sempre les reserves necessàries per a salvaguardar la llibertat d'acció d'aquells dels nostres afiliats que formaven part del Sometent per al cas de qualsevol acció que excedís d'aquesta defensa de l'ordre i de la legalitat estatuida.

I en aquest estat les coses, es va produir aquella vaga general que prenia un caràcter poc clar, i aleshores, en previsió del que pogués passar, per a poder respondre amb entera responsabilitat a les exigències del moment, jo, personalment, acompanyat d'uns altres senyors; uns del propi partit i altres d'altres organitzacions que es trobaven en situació semblant — a les quals jo ara no anomenaré — ens personàrem a la Generalitat i fôrem rebuts pel Govern, que en aquell moment es trobava present. Nosaltres volíem advertir al Govern de Catalunya del perill que vèiem per a Catalunya mateixa en la manera com es desenrotllava aquella vaga, que tenia un caràcter sospitos i que donava a entendre que era controlada per elements que estaven sota la dependència del Govern de la Generalitat. Vàrem indicar això, i l'honorable senyor President de la Generalitat ens va respondre que hi havia un moviment al carrer que s'havia de tractar amb molt de mirament. Va donar unes raons que, des del seu punt de vista, nosaltres

haviem de respectar, i quan nosaltres vàrem voler inquirir si hi havia quelcom més al darrera d'això i quelcom més d'imminent, recorde — i si ho recorde malament, l'honorable senyor President m'ho rectificarà — que el senyor President de la Generalitat ens va dir: «Comprenc la seva situació espiritual, però jo en aquests moments no els puc donar cap explicació. Si alguna cosa ha de passar jo faré una declaració i el que vulgui seguir, que segueixi.» Dic això perquè em serveix per a fixar de manera clara i precisa com nosaltres seguíem els esdeveniments. Des d'aquell moment, nosaltres, com tots els ciutadans de Catalunya, quedàvem a l'espectativa de quelcom que no sabíem què anava a ésser.

A l'endemà, continuant l'agitació, el senyor Conseller de Governació va donar l'ordre que el Sometent sortís al carrer i guardés l'ordre, precisament contra unes possibilitats amenaçadores que tenia aquella agitació que hi havia. Aquesta era la versió oficial, i a nosaltres no se'ns en donà cap més. Però aleshores també nosaltres, que continuàvem veient en tot aquell moment de la vida catalana quelcom que no era congruent amb la nostra posició, amb el nostre criteri, amb els nostres principis, anàrem a la Conselleria de Governació a fer present al senyor Conseller que aquells dels nostres afiliats que pertanyien al Sometent sortien al carrer simplement i pura per a complir aquella missió de guardar l'ordre. I finalment, quan l'honorable senyor President de la Generalitat, des del balcó de la Generalitat, pronuncià les paraules memorables que donaven inici al moviment, el Comitè de Govern del nostre partit, després de sentir-les, aprecià que no es tractava d'un moviment totalitari de Catalunya i solament de Catalunya, que era el moment en què nosaltres ens hauríem sentit obligats a seguir, sinó que era quelcom complicat en un moviment general espanyol, en el qual Catalunya anava a fer d'alçaprem. I aleshores, seguint aquelles normes que naixien del nostre criteri, insistentment manifestat diverses vegades, el Comitè de Govern d'Unió Democràtica de Catalunya va acordar que no podia tenir res a veure amb aquell moviment i va desautoritzar la participació de qualsevol afiliat seu en aquell moviment.

Aquests són els fets que poden plaure o poden no plaure, però que tenen una lògica que dimana d'aquelles mateixes coses que nosaltres defensàvem i tractàvem. No feia gaires dies que des d'aquest mateix escó, parlant en un debat polític que s'havia promogut, i no pensant que uns fets com els del 6 d'octubre poguessin ésser tan pròxims, jo assenyalava aquesta posició d'Unió Democràtica de Catalunya amb aquestes paraules. Deia jo: «Nosaltres vivim uns moments gravíssims. S'ha dit i s'ha repetit aquí i s'han fet al·lusions a la possible necessitat que Catalunya, com un sol home, manifesti la seva voluntat i es colloqui en una actitud que obligui a reconèixer els seus drets; i sempre que ataquem aquesta corda, trobarem que aquesta exaltació sentimental de què parlàvem abans, es produeix en la masa, trobarem facilitats d'exaltar el poble de Catalunya, i sempre hi haurà uns catalanistes, sempre hi haurà uns patriotes que se sentiran emportats i creuran que

la seva consciència els obliga a sumar-se a aquesta exaltació i a l'obra que pugui seguir a aquesta exaltació. Però hi ha una responsabilitat alta que vull assenyalar aquí a aquells que, per un mitjà o altre, provoquen aquestes exaltacions. Hem d'ésser nacionalistes; hem d'exaltar el nostre dret, hem de defensar el nostre dret. Però tots els catalans hem de tenir la seguretat que quan posem tot el que tenim a la defensa d'aquest dret, quan se'ns invita i nosaltres accedim a seguir una onada sentimental que va a la defensa d'aquest dret, no hem de trobar després com una compensació el que aquesta onada sentimental hagi servit únicament en profit d'un partit de Catalunya i, el que encara és pitjor, en profit d'un partit espanyol.»

I això és el que nosaltres vèiem en el moviment del 6 d'octubre en el moment de produir-se; i això és el que definitivament encara no hem deixat de veure en aquests moments. Jo crec que hi ha hagut en aquest moviment coses que nosaltres hem d'interpretar, almenys des del nostre punt de vista, com a errors d'aquells que hi han intervingut; que dintre d'aquests errors i descomptats aquests errors, hi ha hagut coses que els han fet honor, i jo ho he de reconèixer. Però crec que, en conjunt, en la restauració dels danys que produí immediatament el 6 d'octubre, hi ha hagut més que res el joc de la sort; que les conseqüències del 6 d'octubre han pogut abocar, com han abocat, a un restabliment de l'autonomia de Catalunya, perquè els enemics d'aquesta autonomia no han tingut potser, segurament, o no han posat en joc la intel·ligència a l'altura de la mala intenció.

L'Hble. Sr. PRESIDENT DE LA GENERALITAT: Amb això ja hi comptàvem! Aquesta és la vàlua política; conèixer com estan els factors que juguen en la política.

El Sr. FRONJOSA: És clar!

El Sr. ROMEVA: Però no es pot comptar que aquests factors sempre puguin i es moguin d'aquesta manera.

El Sr. FRONJOSA: Aleshores, segons vostè, el poble no és res: és masell!

El Sr. ROMEVA: I allò que ens ha d'interessar a tots, i ho he de repetir una vegada més, és que la vida de Catalunya es desenrotlli de tal manera perquè tots els ciutadans se sentin perfectament units, no per llurs idees ni tan solament per la satisfacció que puguin rebre llurs idees, sinó pel fet de sentir-se ben governats, i governats amb imparcialitat, i amb un respecte per les realitats, insoluble, indefugible, que ofereix la vida nacional; que en qualsevol altre moment no sigui necessària, no sigui útil, no sigui política cap actitud de violència, perquè hi hagi a aquella força autèntica de la unió del poble, que ella per si sola farà innecessària tota altra mena d'actituds.

Perquè ara hem caigut en el perill d'unes alternatives de vigència o de no vigència de les nostres llibertats, depenent de les vicissituds que pugui seguir la política general espanyola, i això interessa a tots que no hagi de continuar essent així. No sabem què és el que pot passar a Espanya. No sabem com es poden desenrotllar aquestes vicissituds de la vida política espanyola; però ens ha d'interessar sobremanera encarrilar la nostra política d'una manera que les vicissituds exteriors hi

tinguin tan poca influència com sigui possible. I jo voldria que d'aquest debat, on tantes coses, que legítimament promouen passions, s'estan portant a aquest hemicicle, en sortís també una convicció d'aquesta necessitat, d'enfortir la unió de tot Catalunya en el seu esperit catalanista, patriòtic, que és la força més gran que tenim, i per això nosaltres, jo amb tots els que represento, sempre estem a punt de donar totes les facilitats necessàries; però creiem també que hem d'exigir de tots els altres, siguin del partit que siguin, estiguin en la situació que estiguin, que ells també hi posin tot allò que sigui possible perquè aquestes facilitats existeixin.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Fronjosa.

El Sr. FRONJOSA: Senyors Diputats: De les paraules d'ahir, que foren pronunciades per la Minoria Socialista en aquesta Cambra, no en tenim res a rectificar; però sí que de les que foren pronunciades per altres senyors Diputats que intervingueren en aquest debat, ens és interessant recollir algunes impressions i fer algunes objeccions.

En el decurs del seu parlament el senyor Dencàs, amb repetida freqüència, parlava de la guerra contra Espanya. Nosaltres tenim una guerra declarada contra Espanya, com també tenim una guerra declarada contra Catalunya. En l'ordre del dret de Catalunya a la seva autodeterminació, nosaltres no tenim limitacions. Nosaltres acceptem que si, en un moment històric, Catalunya es vegés en la necessitat de separar-se d'Espanya d'una manera total i absoluta, és molt probable que nosaltres, que no portem una etiqueta de separatistes, ni de catalanistes, no fórem dels que ens quedàrem enrera.

Per tant, si la nostra posició respecte del dret de les nacionalitats és tan radical com pugui ésser-ho l'home que d'aquesta sola idea política n'hagi fet la seva única activitat, nosaltres tenim potser una autoritat que neix d'aquesta actitud nostra enfront dels drets de les nacionalitats a esmenar les expressions que respecte d'aquest cas el senyor Dencàs feia ahir. Perquè en aquest moviment del 6 d'octubre nosaltres hi vàrem tenir també una part principalíssima, i no ens creiem pas fer una guerra contra Espanya. He dit anteriorment que nosaltres tenim declarada una guerra contra Espanya, i que tenim declarada una guerra contra Catalunya. Una guerra sense possible armistici, fins que l'enemic nostre sigui completament aniquilat. El proletariat de Catalunya està íntimament solidaritzat amb el proletariat de la resta d'Espanya, en la guerra que té plantejada contra la burgesia d'Espanya. I el proletariat d'Espanya està íntimament solidaritzat amb el proletariat de Catalunya en la guerra que tenim declarada a la burgesia de Catalunya. És aquesta la guerra que tenim declarada a Espanya; és aquesta la guerra que tenim declarada a Catalunya.

I tant és aquesta la guerra que tenim declarada, que el nostre estimat company Comorera, davant del Tribunal de Garanties Constitucionals, se solidaritzava amb els companys d'Astúries, amb la gesta d'oposició al feixisme que ja estava entronitzat al Poder. Si nosaltres tinguéssim aquest concepte fàcil de la guerra con-

tra Espanya, el company Comorera no hauria pogut dir aquelles paraules. I jo us he de dir, senyors Diputats, que tenim el convenciment que en aquell moment Comorera no expressava solament el sentit dels afiliats a Unió Socialista de Catalunya, sinó que interpretava la voluntat i el sentiment de la majoria del proletariat conscient de Catalunya.

Hi ha hagut aquí, també, la nota ridícula; la nota ridícula sempre va a càrrec dels catòlics practicants. El senyor Romeva es troba embolicat en una qüestió de la qual no sap com desembolicar-se. Les altes potestats de la Via Laietana ja li ho perdonaran! (*Rialles*).

El Sr. ROMEVA: No depenc d'aquestes altes potestats de la Via Laietana.

El Sr. FRONJOSA: Bé, doncs; bon profit li faci. El fet és que nosaltres no ho sabíem, perquè si ho haguéssim sabut hauríem fet les nostres objeccions, perquè no creiem pas que estigüeu disposats a jugar-vos masses coses per la independència de Catalunya. El fet és que les VV. SS., senyor Romeva, varen contribuir amb un cavall almenys en la revolució del 6 d'octubre, i això la història ho consignarà. Això no és que ens interessi massa; però pel que pugui ésser, el dia de demà, en pro o en contra de la nostra posició, sí que volem que quedi aquí ressenyat, perquè un dia això pugui tenir un valor d'exemple o polèmic molt digne de tenir-se en compte.

Hi ha encara altra actitud interessantíssima, pel que té d'espectacle: l'actitud de Lliga Catalana. Ah!, per Lliga Catalana, és clar, això és el Parlament del Parc, que diuen els seus testaferrers, i el Parlament del Parc com és una perllongació de la seva col·lecció zoològica. No val la pena que sentim les seves paraules respecte al que opina del 6 d'octubre.

I ara anem a parlar de les objeccions que hem de fer als dos senyors Diputats que resten, a part l'honorable senyor President de la Generalitat, i que han dit coses més substancials i que a nosaltres ens han de fer tractar la cosa amb una mica més de ponderació.

El senyor Simó i Bofarull no veia, no ha vist encara avui que el feixisme no podia provocar amb la seva exaltació al poder l'actitud del proletariat espanyol, i l'actitud del Govern de la Generalitat. Senyor Simó i Bofarull: Si el feixisme ja estava al poder! Si l'únic procediment que hi havia de plantejar un problema de categoria històrica perquè el feixisme no pogués tirar endavant, per a minar les seves possibilitats i obtenir el seu fracàs, era precisament el que va adoptar el proletariat espanyol i el que va adoptar el Govern de la Generalitat! El moviment tenia uns antecedents que es basaven en l'actuació i amenaces d'un partit feixista que quan vàrem veure nosaltres exaltats al poder no podíem dubtar que es portarien a la realització, com quan va venir la repressió es varen portar amb la criminal actuació que portaren a terme les forces del Poder públic a Astúries.

No, no; jo el que us dic és que si no hi hagués hagut aquest moviment provocat el dia següent que la Ceda va estar en el Poder, per part dels miners asturians, avui sí que tindríem un fei-

xisme a Espanya; i si el 6 d'octubre el Govern de la Generalitat no escoltava els clamors de les multituds pels carrers, que no va ésser una organització obrera al servei de la Generalitat, perquè les organitzacions obreres tenen més independència per importar-los poc el Govern de la Generalitat. Què són aquestes paraules? Quin concepte té el senyor Romeva...

El Sr. ROMEVA: Jo no he parlat d'organismes obrers.

El Sr. FRONJOSA: Com si hi hagués hagut una colla organitzada pel Govern de la Generalitat que fes xaranga pels carrers...

El Sr. ROMEVA: Jo no he parlat d'aquesta xaranga.

El Sr. FRONJOSA: El fet és, doncs, senyor Simó i Bofarull, que no podem compartir el concepte que té vostè sobre l'actitud de la classe treballadora organitzada espanyola i la solidaritat del Govern de la Generalitat amb aquesta classe obrera espanyola i altres partits republicans d'Espanya. Hagués pogut produir-se l'entronització definitiva del feixisme a Espanya, perquè el feixisme a Espanya estava ja en el poder, i l'única cosa que es va aconseguir amb el gest del proletariat i amb el gest del Govern de la Generalitat, va ésser produir un ambient i produir un estat d'ànim de protesta perquè aquest feixisme entronitzat en el poder no pogués portar a la realització els projectes que prèviament tenia.

I no es digui que si el Govern de Catalunya no hagués estat a presidir, les eleccions del 16 de febrer haguessin tingut un altre resultat; perquè en aquest cas jo pregunto al senyor Simó i Bofarull, que és home demòcrata: ¿quin concepte té del poble? ¿Es que creu que el poble, la seva predisposició a combatre el feixisme depèn de l'existència d'un Govern que estigüés o no a presidir? ¿Es que creu que el proletariat organitzat a Espanya i el proletariat organitzat a Catalunya, hagués estat o no hagués estat el Govern de la Generalitat a presidir, hauria contemplat impassible com el feixisme en el Poder desenrotllava la seva obra? No, senyor Simó i Bofarull, no; el que us dic és que en qualsevol cas va poder contribuir.

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: Jo no ho he dit.

El Sr. FRONJOSA: Perdoni'm, segurament ho entès malament. El que dic és que l'estada del Govern de la Generalitat en el presidir, potser sí que va donar un toc sentimental a la campanya electoral que ens va portar al triomf; però la voluntat de barrar el pas al feixisme, per damunt del Govern de la Generalitat, existeix no sols en el proletariat de Catalunya i en el proletariat d'Espanya, sinó en el proletariat de tot el món.

No tenim res a dir de l'esplèndid discurs del senyor President de la Generalitat, màxim quan aquell error que jo apuntava, amb molta més brillantesa d'expressió que no pas jo va recollir-lo el senyor Companys. Completament d'acord, senyor Companys. No podíem dubtar i no n'hem dubtat mai, que noblement, fent honor a la seva tradició, també ho reconeixia.

Les revolucions! Jo, ahir quan sentia parlar al senyor Dencàs, no m'explicava quin concepte pot tenir d'una insurrecció armada. Les revolu-

cions no s'organitzen, senyor Dencàs, com una processó de Corpus, on davant hi van les trampes, segueixen els gegants i després els soldats! No; és una cosa espontània, senyor Dencàs! Es poden preveure possibilitats, fracassos i èxits; però jo li asseguro una cosa, i és que si Lenin hagués organitzat la revolució russa tan bé com la V. S. va organitzar el moviment del 6 d'octubre, la revolució russa hauria fracassat. El que li assegurem, senyor Dencàs, és que no hi haurà ningú que conspiri mai més amb la V. S. No; perquè la V. S. diu masses coses!

Jo, per acabar, li dic una cosa al senyor Dencàs: els fets d'octubre l'han fet immortal, ésser immortal, és l'alegria més gran que pot tenir un mort. Jo voldria que ho sabés comprendre a temps, perquè la història pogués ésser més benigna que nosaltres. I res més.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Dencàs.

El Sr. DENCAS: Senyors Diputats: És innegable que seria negar l'evidència, si jo no confessés en quina situació d'inferioritat m'aixeco des d'aquest escó; i no és sols per l'ambient i per la forma amb què pugui desenrotllar-se el debat en aquesta Cambra. És precisament perquè durant any i mig s'ha donat tota mena de versions oficioses i semi-oficials, s'han donat tota mena de concepcions sobre el que havia estat el 6 d'octubre, i de tota aquesta sèrie de versions oficioses o no oficioses del 6 d'octubre, jo en rebia solament el lloc, la part anecdòtica, i en rebia, àdhuc, aquelles coses de tipus difamants que no crec que hi pugui haver cap persona que pugui silenciar. Jo escoltava, encara que amb l'ànim adolorit, tot el que es deia i tot el que s'anava publicant en llibres, i és innegable, senyors Diputats, que aquest ambient que s'anava creant al carrer havia d'influir enormement en el meu esperit i en el meu ànim.

Vingueren les eleccions, que donaren com a resultat un triomf esplèndid que no us regatejo ni us envejo. Al darrera vostre teniu una Majoria parlamentària que us sosté. Jo he tingut, naturalment, d'aixecar-me des d'aquests escons per a parlar de quelcom que afectava la meua pròpia dignitat, i per a defensar la meua honra, que no podia quedar de cap de les maneres al mig del carrer i a la vindicta pública.

La passió podia tal vegada desdibuixar algun concepte a la forma d'allò que sortia del fons de la meua ànima, i aqueixa Majoria no en tenia prou amb aquesta superioritat, que alguna de les interrupcions d'aquesta Cambra...

El Sr. PUIG I FERRETER: Demano la paraula, per fer una allusió.

El Sr. PRESIDENT: Segueixi en l'ús de la paraula el senyor Dencàs.

El Sr. DENCAS: En parlar d'interrupcions, no em referia al senyor Puig i Ferrer, ni a tota la Majoria.

El Sr. PUIG I FERRETER: La Majoria, amb comptades excepcions, us va escoltar amb molt de respecte.

El Sr. DENCAS: Jo admiro i agraeixo des del fons de la meua ànima tot el que sigui una forma de cortesia, i que em perdoni el senyor

Puig i Ferrer, perquè jo no em referia a tota la Majoria, sinó a aquestes excepcions. No tots els senyors Diputats podrien parlar com la V. S. en aquests moments.

El Sr. PUIG I FERRETER: Però sí, molts.

El Sr. PRESIDENT: Segueixi el senyor Dencàs i no dubti que l'empar reglamentari de la Presidència no li ha mancat en el curs de la seva intervenció.

El Sr. DENCAS: Jo he de reconèixer que no fou tota la Majoria; però sí que alguns membres de la Majoria, portats potser per l'apassionament que, indubtablement, devia sortir del fons de llur ànima, també interrompien sobre qüestions de poca importància.

Jo, senyors Diputats, he de dir-vos que en sortir d'aquesta Cambra vaig sortir amb l'ànim apesarat, potser per algunes de les paraules pronunciades per l'honorable senyor President, o tal vegada per les interrupcions que aquí se'm feien. És digué que jo estava posseït d'un esperit mancat de cortesia, que havia estat crudel en qualificar o en judicar els fets. Si alguna manifestació injusta ni hagué per part meua, fou, indubtablement, deguda al meu estat d'ànim, però sí que puc assegurar-vos que mai no vaig produir-me amb segona intenció. Tal vegada seria manca d'expressió. ¡Què més desitjaria jo, senyor President, que tenir les vostres dots oratòries, el vostre domini i la vostra serenitat! Jo tinc molts defectes, senyors Diputats, i un d'ells és el de no tenir aquesta sang freda, és el d'impressionar-me i el d'apassionar-me. Això, unit a trobar-me tan desemparat, potser va fer que certes coses que jo sentia amb tota claredat dintre la meua ànima, en expressar-les sortissin fosques.

Però avui he recobrat la meua serenitat, perquè he repassat la premsa, i encara que poc m'importava el judici que mereixés el meu discurs, m'interessava en gran manera repassar lletra per lletra si en el meu parlament hi havia algunes d'aquelles expressions o paraules que jo en aquells moments hagués formulat, que poguessin ferir una dignitat o una honra. I confesso que no he trobat en la lectura d'aquest diari cap d'aquestes coses que pugui penedir-se'n la meua consciència.

I ara, permeteu-me, senyor President, que amb tota la serenor, encara que tal volta posant-hi una mica de passió, — com no puc posar jo passió en coses que tan íntimament m'afecten! — faci notar honradament alguns aspectes de la vostra dissertació d'ahir.

El vostre discurs tenia, senyor President, una part fonamental. En el vostre discurs d'ahir hi ha tres idees fonamentals, que bastien a través d'elles l'argumentació, i és això el que m'interessa recollir. Després podrà fer-se allusió a les coses de caràcter anecdòtic; però ara jo recullo, més o menys cronològicament, perquè algunes de les coses poden haver-me passat desapercibudes i fins puc haver-les interpretat malament, i suposo que la presidència i el reglament m'empararan, per tal d'aconseguir aquests aclariments....

El Sr. PRESIDENT: Aquest és el període d'explicacions. En tot cas, la V. S. pot després explicar el vot si es produeix alguna votació.

El Sr. DENCAS: D'aquestes coses fonamen-

tals, senyor President, era la primera sobre la naturalesa en si dels fets del 6 d'octubre, sobre la necessitat d'haver fet possible el 6 d'octubre i de fer-lo possible amb totes les seves conseqüències.

Jo escoltava, senyor President, amb tota la fruïció de la meua ànima, perquè tenia dintre meu un dubte gran, i aquest dubte que tenia, que em mortificava en les hores de l'exili, i aquest dubte que jo tenia sobre la iniciativa, l'oportunitat i les conseqüències del que va ocórrer, me'l vau aclarir, senyor President, en concedir-me un petit raig de glòria, per la meua participació en aquells fets, amb totes les seves conseqüències.

No m'interessava en aquest aspecte, però si m'interessava profundament en un altre, senyor President. Durant tres mesos des de la Conselleria de Governació vaig dedicar la major part de les meves hores a fer possible l'arribada del 6 d'octubre, a preparar totes les coses del 6 d'octubre. Però ara tenia dintre meu una recança i un dubte, i era el de si aquells fets havien fet un greuge enorme a Catalunya, o si la meua poca col·laboració havia causat un dany irremediable a Catalunya: aquest era el dubte que jo sentia des del fons de la meua ànima. I ahir vàreu esvair-lo, senyor President, en manifestar que es tractava d'un fet gloriós. Jo us deixo tota la glòria per a vosaltres; però l'únic dubte que tenia com a patriota català, era saber si amb la meua actuació havia fet un greuge irremeiable per a Catalunya.

Però com a patriota català tenia la satisfacció que, si jo havia portat una petita col·laboració i el meu tribut als fets, quan menys com a patriota català no havia fet cap acte irremeiable per a la meua pàtria. Ho reconeixia ahir així el propi senyor President.

Una altra part fonamental de la vostra dissertació, senyor President, la vaig encara escoltar amb profunda emoció, que m'arribava en el fons més íntim de la meua ànima. Vós parlàveu i deïeu que reconeixíeu lleialment que no hi havia hagut traïcions, que reconeixíeu lleialment que no hi havia hagut cap d'aquesta sèrie de coses que es poguessin qualificar amb els mots que les volgueu qualificar; però que haurien estat impròpies d'una dignitat, que haurien estat impròpies d'un esperit honrat i serè. Em plavia aquesta afirmació vostra, senyor President. Em plavia, perquè era el que més profundament tenia jo ferit de la meua ànima en referència a les coses del 6 d'octubre.

I ara ve un tercer aspecte del vostre parlament d'ahir nit, on deïeu que la meua responsabilitat era deguda a una incapacitat de comandament, que era deguda a una manca d'organització, a una manca de preparació, a un esperit tartarinesc. Això, senyor President, és quelcom que no afecta a la voluntat dels homes; el complir o no complir algun deure, l'ésser o no ésser persona honrada, l'haver actuat com a traïdor o com un vulgar delator, haver fet falses revelacions de fets revolucionaris, afectaria a la meua consciència i afectaria a la rectitud dels meus procediments. A això sí, senyor President, que hi tindria a veure la meua voluntat: jo vull ésser digne o no vull ésser digne. Però una incapacitat de comandament, una manca de preparació, un esperit tartarinesc, això,

està per damunt de la meua voluntat. En cada home aquesta voluntat és com és.

No obstant, senyor President, sense que jo pretengui portar una justificació en els meus actes, però sí fer una exposició objectiva, pretendré, a través d'aquesta cosa que podríem dir-ne d'incapacitat, pretendré seguir el llarg del vostre discurs i comentar. Voldria ésser jo el més concís possible, voldria que em sortissin les coses ben tallants i no pas esfumar-les en relacions més o menys llargues; però sí que procuraré contestar cada una d'aquestes coses que dintre d'aquest aspecte de la meua capacitat, vós vàreu referir-vos en bona part del vostre parlament. Deïeu que els quatre dies que jo deia que tardaria l'exèrcit en arribar al Palau de la Generalitat, com jo repetia o deia abans de sortir del Consell, era l'argument en virtut del qual el Consell es pronunciava per anar a una acció revolucionària. Afegíeu que jo afirmava que àdhuc en el cas d'haver-li defeccions, jo garantia que en quatre dies no arribarien al Palau de la Generalitat. Vaig dir-ho, senyor President, i ho mantinc en aquest hemicicle. Quatre dies. No era jo qui ho deia, senyor President; havia estat el comitè de tècnics, havien estat una sèrie de senyors preparats en aquestes matèries que ens havien dit que a la plaça de la República, que al Palau de la Generalitat i al Palau de l'Ajuntament de Barcelona, enclavats en mig d'una sèrie de carrers estrets de la nostra ciutat, solament cent homes armats i decidits feien impossible que podés atansar-s'hi una columna, quan menys que aquesta trigaria quatre dies a poder realitzar aquesta efectivitat. Jo, senyor President, quan us afirmava i assegurava que no hi havia possibilitat que entressin en quatre dies, vós sabeu perfectament que jo havia deixat al Palau de la Generalitat no cent homes com anunciava i com ens aconsellaven els tècnics, hi havia deixat la totalitat dels Mossos d'Esquadra de Catalunya, comandats per un comandant valent i a les vostres ordres, que era el Comandant Pèrez Farràs. Jo sabia, senyor President, que àdhuc en el cas que poguessin produir-se defeccions en la gent compromesa en el nostre moviment, hi havia de tota la sèrie de conjurats a aquesta acció revolucionària un nucli que no fallaria, un nucli on no hi podia caber ni la més petita ombra, ni la més petita sospita, que podés desertar en els moments de perill, i aquest nucli selecte, on no hi havia ni la més petita ombra ni de sospita, aquest nucli selecte, aquest nucli heroic, aquest nucli preparat, jo el deixava al Palau de la Generalitat, sota un comandant, el Comandant Pèrez Farràs, i el deixava per defensar no solament el Palau de la Generalitat, sinó la plaça de la República i el Palau de l'Ajuntament.

«¡ Viva España !», «¡ viva España !» Vós, senyor President, amb una habilitat vàreu voler demostrar que era feble, que tal volta no obeïa a un convençut sentit nacionalista, perquè jo havia donat un crit de visca Espanya, i posàveu com aquella cosa d'anècdota, aquella cosa que podia produir tal vegada un afebliment o una incongruència en el meu sentir nacionalista. A mi m'hauria plagut molt, senyor President, que vós no us haguéssiu limitat solament a l'aspecte anec-

dòtic del crit de «viva España». En un esperit de sinceritat, senyor President, havíeu d'explicar perquè jo havia donat aquest crit de «viva España», i vós no ho podíeu ignorar, senyor President. No ho podíeu ignorar, perquè jo el donava per la ràdio; jo no el donava dintre d'un nucli d'amics, ni dintre d'un despatx, ni en les ombres, perquè aquestes no poguessin convertir-se en testimonis del demà; jo el donava per ràdio, i aquest discurs ha estat després imprès en discos i ha figurat en el dossier del procés que s'ha seguit amb motiu del 6 d'octubre. Per tant, senyor President, quan esmentàveu l'anècdota podíeu donar-li tota l'amplitud i jo voldria veure-hi aquesta amplitud. Un diputat socialista vingué al Palau de Governació. Aquest diputat socialista, en el primer moment va demanar un fusell i anà a ocupar un dels llocs d'honor al terrat de Governació. En un dels intervals, en el qual es descansava i no hi havia foc, va baixar al despatx a demanar-me autorització per a adreçar la paraula als obrers catalans. Jo vaig creure que era una cosa lògica, perquè, senyor Fronjosà, el nostre concepte de guerra a Espanya no era de guerra als obrers d'Espanya, era de germanor amb els obrers d'Espanya, era per a anar a una República socialment avençada, però que reconegués la independència i el fet de Catalunya. I aquest diputat socialista, jo vaig creure que era tal vegada la persona més autoritzada de les persones que érem allí, per a adreçar-se als obrers de Catalunya. No em sentia jo amb ànim, no representava jo la classe obrera perquè pogués adreçar-me als obrers de Catalunya. Era un autèntic representant de l'obrerisme i parlava al nostre poble, i vaig autoritzar-lo que es pogués adreçar pel micròfon. I aquest senyor diputat socialista féu el seu parlament exaltant el patriotisme dels catalans, exaltant el sentit d'anar a unes llibertats més àmplies i de germanor amb aquells obrers que dintre d'Espanya també batallaven i lluitaven per uns ideals avançats. I va acabar el seu parlament amb un crit, en català, de «visca Catalunya!» I aquest senyor diputat socialista em va demanar aleshores que jo adrecés la paraula als obrers espanyols, als obrers espanyols, que interessava enormement que no deixessin sols els asturians; que a l'endemà, quan vingués el dilluns, s'aixequessin els obrers de Madrid, els obrers de València, els obrers de Sevilla, els quals tal vegada podrien ésser emmetzinats durant aquella nit dient-los que el moviment de Catalunya era separatista i que odiaven i detestaven les llibertats d'altres països. Per això, senyor President, vaig accedir als precis del diputat socialista i vaig adreçar la paraula pel micròfon que havia estat instal·lat a Governació, i vaig fer un discurs en castellà, perquè jo no m'adreçava als obrers de Catalunya, perquè jo m'adreçava als que m'escoltaven de València, de Sevilla, de Madrid, i els demanava a tots aquests obrers que ajuntessin les seves armes per a lluitar al costat d'Astúries, per a lluitar al costat dels catalans, perquè tots anàvem a unes conquestes de llibertat en un sentit avançat de tot el nostre ideal de conquesta. I vaig acabar el meu parlament; sí, senyor President, vaig acabar el meu parlament per tal de corres-

pondre a la gentilesa d'aquest diputat, amb un «viva España». Ah! ¿Però és que un «viva España», senyor President, vol dir un «mori Catalunya lliure»? ¿És que un «viva España» vol dir per ventura una negació del meu sentit nacionalista? ¿És que el «viva España» en aquell moment podia representar una claudicació de tota la meua ideologia? No, senyor President; podia fer-se i no vaig sentir afeblits en el més mínim els meus sentiments ni els meus convenciments nacionalistes, honradament mantinguts tota la meua vida, tota la meua curta vida, perquè jo no tinc molts anys, honradament mantinguts. No vaig sentir que em cremessin els llavis per donar un crit de «viva España», que interpretava un crit de visca a aquells asturians que lluitaven, als madrilenys que esperàvem que a l'endemà lluitessin, com ho esperàvem dels de Sevilla, dels de València, que imitessin tots el gest i l'exemple dels nostres germans. No era una negació del meu separatisme ni del meu nacionalisme. Un crit de «viva España», com donaria un crit de visca França o un crit de visca la nació que es vulgui, sense que cregués, en el fons de la meua ànima, que renego de la llibertat de Catalunya.

El senyor President reconeix que el capità general va anar-lo a veure per saber les seves intencions.

No, senyor President. Jo no sé si vaig estar just amb els meus mots o les meves paraules; jo he dit que hi havia hagut negociacions amb el capità general, no vull pas dir que en aquestes negociacions hi hagués hagut alguna cosa inconfessable, que la V. S. hagués comès alguna cosa que no pogués dir a plena llum o amb el cap ben alt. No, senyor President; ben lluny del meu ànim tot això. No volia dir altra cosa que jo rebia les ordres — i no la gent que tenia el comandament a Governació — rebia les ordres que fins i tant no hagués caducat una hora de treva concedida al capità general, no empreguéssim una acció ofensiva i ataquéssim l'exèrcit i esperéssim la fi d'aquesta hora. Jo ignorava l'abast. No vol dir això, senyor President, que ignorava la rectitud dels vostres procediments i de les vostres intencions en enviar aquest emissari al capità general. Jo vull dir que nosaltres en aquell moment de perplexitat no sabíem el que aquesta hora de treva que el capità general demanava podia representar ni què podia ésser; sabíem, només, unes ordres concretes, que eren de no fer foc contra els soldats si no ens atacaven.

I en quan a aquestes ordres, el comentari d'aquestes coses i l'estat d'ànim que va suscitar entre nosaltres, com hauria preferit que no hagués hagut d'ésser jo qui ho explanés, hagués pogut passar per alt aquest punt, i us hagués pogut dir: «Sobre aquestes matèries ja us contestarà des de fora qui tenia el comandament de totes les forces, que era Miquel Badia.» Perquè era ell el que en aquells moments tenia els màxims recursos d'aquesta gent armada. No pretenc excusar-me ni elludir les responsabilitats que puguin derivar-se, perquè àdhuc havent tingut aquest comandament Miquel Badia, jo el cobreixo amb tota la meua responsabilitat, i si en les disposicions d'aquells moments pogués haver-hi quelcom de culpabili-

tat, quelcom d'una ordre no ben donada, l'accepto tota, aquesta responsabilitat. Però els morts no poden parlar; indubtablement que no poden parlar.

Però jo tinc ací, a disposició vostra, senyor President, i dels altres senyors Diputats de la Cambra, tinc un recull de cartes de Miquel Badia, on expressa aquest sentit, que ell havia ja copsat totes aquestes coses de responsabilitat, d'acusacions que l'afectaven, perquè ell tenia el comandament suprem del que podem dir-ne tropes civils o Sometent armat de Catalunya, i ell no elludia aquesta responsabilitat i esperava contestar-la. Jo us llegiré els fragments d'algunes cartes, i no interpreteu que en aquestes cartes hagi pogut tenir la més petita influència espiritual en la seva redacció; no la he tingut, perquè tampoc no és cap secret per a ningú, que tal volta produït per aquella desfeta que en podíem dir moral, per aquells sofriments espirituals que passàvem en terres d'exili, va produir una excessiva o malaltissa susceptibilitat, que en certs moments va fer que aquelles relacions íntimes, quasi germanívoles que havia tingut jo sempre amb Miquel Badia es refredessin, no diré que degeneressin en hostilitats; però sí, un refredament de relacions, no per a res fonamental, solament per causa d'una sensibilitat malaltissa. En aquestes cartes, que no anaven adreçades a mi i que un atzar ha posat a les meves mans, no tinc la més petita influència espiritual; ja veureu pel to amb què parla de mi, ja veureu que no estàvem en unes relacions molt íntimes ni cordials.

Diu una d'elles en un dels seus paràgrafs: «És terrible — i permeteu que em calli el nom de a qui va dirigida — haver de pagar culpes d'altres, i més si tu ets un dels primers enganyats i perjudicats. En fi: no vull ni pensar-hi; ara ja m'he calmat, més que calmat, potser és que el meu esperit està saturat de desenganys i d'amargors i d'odis. I com que no en puc admetre més, estic relativament tranquil, confiant que ja arribarà el dia que tot pugui aclarir-se; ja arribarà el dia en què podré abocar damunt els altres, dels veritables culpables, tot el fel que he hagut de tragar durant tot aquest temps d'exili.» I un altre paràgraf: «Els que fugen són uns covards. No hi fa res que en aquella nit dissortada haguéssim estat alguns dels que vàrem jugar-nos la vida. La nostra obligació, sobretot la meua, era capitular de seguida, sense haver de lluitar tal com vàrem fer...», punts suspensius. «I embarcant els altres. Què és això de sortir al carrer? Què és això d'empaïtar els pobres soldats? Tenia l'obligació d'estar-me amagat en un despatx i quan hagués sentit un parell de canonades posar bandera blanca. Vaig donar el mal exemple d'ésser l'únic que amb un grup de voluntaris vaig anar a lluitar al carrer, i ara ho he de pagar. Menys mal que reconec que només mereixo desprecis, insults de tots. En canvi, crec que l'ajuda moral i material l'han ben guanyada tots aquells valents que varen fer tot el contrari que jo, que van estar ben amagats i dir als altres que lluitéssim quan ja no hi érem a temps, i lliurar-se tot seguit per tal que se'ls perdonés la vida. Sí, fa molt bé la gent d'ajudar a plànyer els pobres...»

El Sr. CONSELLER de Cultura: Quin poc seny que teniu, quin poc seny que teniu! Quin poc seny! (*Rumors d'aprovació.*)

El Sr. XIRAU (*al senyor Conseller de Cultura*): Molt ben dit!

El Sr. DENCAS: Senyor President: Jo, en aquest ambient, refusaré de parlar; jo esperava la contenció...

El Sr. PRESIDENT: No ignora el senyor Diputat que per a la lectura de documents en el transcurs d'una interpellació en la Cambra, gairebé n'ha de tenir coneixement previ la Presidència...

El Sr. DENCAS: M'abstindré, senyor President...

El Sr. PRESIDENT: Ja sap que la Presidència és sempre condescendent i ho ha estat sobretot amb la V. S. Jo prego que deixi de llegir més documents, majorment quan no tenen cap garantia per a nosaltres els textos que llegeix...

El Sr. DENCAS: Els sotmetré als perits calígrafs (*Rialles.*)

El Sr. CONSELLER DE FINANCES: No cal!

El Sr. PRESIDENT: Segueixi la V. S. la seva intervenció, sense alludir a la lectura.

El Sr. DENCAS: (*Segueix llegint.*) «Ordres demanant la gent...»

El Sr. PRESIDENT: Segueixi la V. S. el discurs i ja presentarà els textos a la Presidència. Segueixi el seu discurs verbal, fent les referències que bonament pugui fer, sense la lectura, d'aquests documents.

El Sr. CONSELLER DE JUSTÍCIA I DRET: No, no, que llegeixi tot el que vulgui.

El Sr. DENCAS: «Ordres demanant la gent», i se'ls responia que no podien obeir altres ordres que les meves. Senyors Diputats, jo no vaig donar l'ordre que no obeïssin altres ordres que les meves, i no ho vaig fer, perquè fins a les tres de la matinada, no em vaig fer càrrec del comandament del Sometent armat de Catalunya. És molt lògic, i n'accepto tota la responsabilitat, que al Sometent armat se li digués que calia obeir els comandaments, que calia obeir els seus caps, i que fora de les ordres del cap de cada columna, i aquest al cap suprem, totes les columnes no obeïssin altres ordres. Era una cosa elemental, de tàctica, de disciplina, molt més tenint en compte que es tractava precisament de la gent, dels nuclis, on aquest esperit de disciplina era menys arrelat, era menys profund, i era molt natural i lògic que s'insistís, minut darrera minut, moment darrera moment, inculcant-los un sentit de disciplina. Però no, senyor President, perquè aquesta gent desobeï els vostres ordres, no perquè aquesta gent no volgués atendre altre poder ni anar contra el Poder constituït, se'ls donava com a principi de disciplina, i no era precisament aquest que us dirigeix la paraula qui donava les ordres, encara que les subscriu i n'accepta tota la responsabilitat. ¿Però és que eren les úniques forces que el 6 d'octubre lluitaven als carrers de Barcelona? ¿Es que aquests 4,000 somatenistes, aquests 4,000 joves enrolats, és que eren els únics que s'havien ofert per a lluitar per Catalunya? No, senyor President. A més d'aquests 4,000, mal armats, amb una dis-

ciplina relativa, que procedien de les lleves distintes i àdhuc de mentalitats distintes i de concepcions revolucionàries distintes, com ens ho acaba de manifestar fa pocs moments en la seva intervenció un dels senyors Diputats, i als quals era molt lògic que es donessin aquestes disposicions, a més d'aquesta joventut hi havia la policia, que estava comanada per un íntim amic de la V. S. (*dirigint-se a l'honorable senyor President de la Generalitat*), per un home de tota la confiança de la V. S. Hi havia els Mossos d'Esquadra, que estaven comanats per un home com és el comandant Farràs, home de tota la seguretat, de tota l'honorabilitat, i del qual no podia pensar-se que pogués per un moment desobeir les ordres de la vostra Presidència. I em guardarien de mentir qualsevol d'aquestes persones sobre si mai vaig donar ordres que es desobeís una ordre que vingués emanada del Palau de la Generalitat.

En un altre dels vostres moments, parlàveu del senyor Coll i Llach, que va desaparèixer, i deieu com una cosa anecdòtica, sense importància, que va desaparèixer a les nou, que a les deu va tornar a aparèixer, que després va desaparèixer novament, i sembla que tracteu d'aquest punt com si no tingués el més petit valor, com si no tingués la més petita importància. Bé, senyor President, el senyor Coll i Llach tenia el comanament suprem de tota la Policia de Barcelona, tenia el comanament d'aquelles úniques forces ben dotades d'armament i ben dotades de municions i ben disciplinades. El senyor Coll i Llach tenia tots els fils de l'organització i del sentit de disciplina que calia imprimir a aquesta gent, i coneixia perfectament tots els plans i projectes revolucionaris i totes les mesures que en el moment d'iniciar-se la revolta s'havien de prendre, i el paper que s'havia assignat a la Policia, ell ho sabia perfectament, perquè gairebé a diari venia el senyor Coll i Llach a la meua Conselleria i parlàvem a bastament del 6 d'octubre, perquè el senyor Coll i Llach, pocs moments abans i en ple matí, va venir a rebre ordres a la Conselleria. No podia allegar ignorància sobre les nostres disposicions, ni els nostres ànims, ni àdhuc les nostres intencions en el 6 d'octubre. No és una cosa episòdica, senyor President; no és una cosa episòdica, perquè jugava un paper important el senyor Coll i Llach. I el senyor Coll i Llach — jo tinc aquí una nota de la Comissaria General d'Ordre Públic — va desaparèixer de la Comissaria General d'Ordre Públic a les deu de la nit, deixant l'encàrrec que si passava quelcom d'anormal a Barcelona en aquells moments, que se l'enviés a cercar a casa seva, perquè es trobava molt fatigat. A les dues del matí, a requeriments meus, portats a la pràctica pel senyor Sancho, va tornar a la Comissaria, perquè jo havia donat ordres molt greus i molt severes, perquè se m'havien explicat, tal volta potser plenes de fantasia, unes determinades actituds del senyor Coll i Llach. El senyor Coll i Llach tornava a les dues a la Comissaria acompanyat d'un agent, i s'excusava dient que havia tingut molta feina; però al cap de poc temps torna a desaparèixer de la Comissaria General d'Ordre Públic, on ja no va aparèixer durant el transcurs de la nit. És una cosa trivial o anecdòtica? No,

senyor President, no és trivial ni anecdòtic, perquè ens fallava un dels eixos principals, ja que fallant el senyor Coll i Llach ens quedava desconectada i desorganitzada completament la Policia, i ens quedava així perquè, ja se sabia, era una cosa del domini públic, quant menys ho sabia el Govern i ho sabia el propi senyor Coll i Llach, que nosaltres no podíem comptar amb la sinceritat, ni podíem comptar amb l'ajut de la major part de l'oficialitat de la Policia de Barcelona. Feia ben pocs dies que, havent-se fet una informació secreta sobre la manera de pensar i sobre la manera de procedir d'alguns d'aquests caps de Policia, comentàvem aquests fets, senyor President, i els havíem comentat amb el senyor Coll i Llach, i no s'havia pogut treure a aquesta gent perquè unes tramitacions, perquè una sèrie de coses de caràcter burocràtic, impossibilitaven en aquells moments que ens desfèssim dels dits funcionaris. Però tot això ho sabia el senyor Coll i Llach, i s'havia juramentat per a veure de substituir-los en els comanaments, vigilant-los de ben aprop, i de situar en llocs de poca importància a aquells que nosaltres temíem que poguessin caure en una probable defecció. Té importància, senyor President, la defecció del que actuava com a Comissari General d'Ordre Públic, i això no podia passar en aquest debat com una senzilla anècdota, com una cosa trivial, com una cosa sense importància. Si això és una anècdota, si això és una cosa trivial i sense importància, no sé que en quedaria de moltes de les coses del 6 d'octubre!

¿Que jo no vaig comunicar amb la Generalitat quan per segona vegada em varen telefonar, que m'era impossible prestar-li ajuda? Bé, senyor President, no vaig comunicar jo al Palau de la Generalitat la impossibilitat d'enviar ajuda perquè en tot moment vaig fer tots els possibles per a poder prestar aquella ajuda que em demanava la Generalitat de Catalunya. A un dels primers requeriments intentàvem nosaltres organitzar una columna que formada per gairebé la totalitat de la gent que es trobava a la Conselleria de Governació i anant Via Laietana amunt, entrés per sorpresa a atacar els que atacaven en aquells moments la Generalitat, causes que no són d'aquest moment explicar, senyor President; però que jo m'explico perfectament en els primers moments de revolta, impossibilitaren que sortís aquesta columna de quatre-cents, ni tan sols de cent. Fou únicament una columna de trenta o quaranta expedicionaris comanats pel propi Badia. Fou en aquells moments, precisament, a les dues del matí, que jo em vaig fer càrrec del comanament de tots els somatenistes que hi havia als carrers de Barcelona. Va sortir el propi Badia amb trenta xicotets per arribar a la Generalitat, i no en sortiren més, senyor President, perquè hi varen haver impossibilitats que impediren que aquella columna de trenta no es pogués convertir en una de 200 o àdhuc de 400. No varen arribar al Palau de la Generalitat perquè es trobaven amb el foc de les metralladores; però arribaren a una plaça veïna de la Plaça de la República, i allà es feren forts, veient-se en la impossibilitat d'arribar a la Generalitat i també de tornar a la Conselleria de Governació. I una nova

columna, sortida de Novetats, intentava també la mateixa sort i agafava Via Laietana avall, i per carrers estrets pretenia també arribar al Palau de la Generalitat; però tingué la dissort de trobar-se amb l'emplaçament d'unes metralladores que causaren també víctimes, entre aquells patriotes catalans i somatenistes que anaven a defensar, a trencar el cercle que hi havia als voltants del Palau de la Generalitat. Entre els noms que mereixen el nostre respecte i que donaren la sang per Catalunya hi ha el senyor Duc i el senyor Rufà, que lluitaren i caigueren precisament anant amb aquella columna sortida del teatre de Novetats per anar a socórrer el Palau de la Generalitat.

I es produïren, senyor President, una sèrie de fets, que la V. S. l'honorable senyor Conseller de la Generalitat, més que jo pot explicar-se'ls, perquè jo era un novici en coses revolucionàries; però vós, senyor President, moltes en fereu d'intentones revolucionàries, ple esteu de gestes revolucionàries, i vós sabeu que una revolta — ho ha dit no fa molt un senyor Diputat socialista — no obeeix a una tècnica ni a una preparació, que fallen moltes vegades aquestes coses, i que a voltes els fets es precipiten i aquests fets es produeixen no com nosaltres ens hem pensat i nosaltres hauríem volgut, sinó que es produeixen obeint a una sèrie de circumstàncies distintes als nostres plans. I per aquesta circumstància i aquests fets — que jo no voldria arribar a la minuciositat d'aquestes coses, perquè no pugués semblar una ofensa per a ningú, ja que jo desitjo que la major ofensa caigui damunt de la meua ànima —, senyor President, es va creure oportú esperar a primeres hores del matí; es va creure oportú, perquè aleshores, tal volta amb un major sentit de serenitat, amb una habitud en el maneig de les armes, es fes possible que aquells xicots enardits, poguessin dirigir-se cap al Palau de la Generalitat. I eren les sis menys cinc d'aquell dia que jo em comunicava amb una de les columnes que teníem nosaltres en un dels barris extrems, la columna del districte Nord, i a aquella columna jo li preguntava si anaven arribant ja camions de rabassaires, gent obrera de Catalunya, i em deien que corrues interminables anaven traslladant-se als llocs prèviament assenyalats, i jo els donava ordres pertinents i els explicava la forma com haurien d'avançar damunt Barcelona, la forma en què tenien que desplegar-se, com haurien de trencar el cercle de Governació.

No, senyors diputats; la defensa del Palau de la Generalitat no era qüestió d'hores. Era qüestió de dies.

No vull cometre una altra indelicadesa. No vull excitar novament la sensibilitat d'aquesta Cambra, i àdhuc no voldria cometre una pròpia indelicadesa en donar compte d'un document per la lectura del qual no he estat autoritzat. Però en un llibre que jo vaig publicar, hi vaig inserir una carta, i jo he de confessar honradament que en publicar aquesta carta jo no tenia el consentiment de la persona que l'havia escrita, ni àdhuc m'havia estat dirigida a mi. Ho he de confessar; però també he d'explicar per quines circumstàncies aquesta carta va venir a parar a les meves

mans. Un exilat que hi havia a França anava a la publicació d'un llibre, i havia enviat ja el seu manuscrit a una editorial de Barcebona. Escrípols tal volta de consciència, o la seva situació jurídica en aquells moments, en el moment en què anava a portar a cap la publicació d'aquest llibre, li va fer fer marxa enrera i va creure que tal vegada podia perjudicar-lo en la seva situació política i retirà aquest manuscrit. I als pocs dies jo rebia aquest manuscrit a la meua pensió de París, amb una carta. Jo no havia estat en contacte amb aquest senyor més que en els primers moments de l'exili, perquè estàvem situats a una llarga distància de quilòmetres. Em dirigia aquests documents i em deia si jo volia utilitzar, per a llur publicació futura, per a un llibre futur, la totalitat de llur contingut, o tan sols un document que fos part integrant d'aquell llibre. Momentàniament no el vaig utilitzar, perquè estava molt lluny del meu ànim fer sortir, no un llibre, sinó ni tan sols un modest fascicle. Però les circumstàncies canviaven, el meu estat d'ànim canviava també, i arribà un dia en què vaig tenir l'intent de publicar un llibre, que ha estat tal vegada preparat per la passió, cosa molt pròpia i molt natural, perquè abans de mi havien sortit altres llibres. I jo vaig escriure a aquest senyor demanant-li el consentiment per aprofitar una carta i un document. I aquest senyor, en carta que tinc al meu poder, m'autoritzava la publicació d'aquesta carta i d'aquest document. De manera que si és cert que jo no tenia autorització tàcita del que l'havia escrita, la tenia del senyor que havia rebut aquesta carta, que m'havia autoritzat a publicar-la, perquè l'anava a publicar en un llibre que estava ja en una de les editorials de Barcelona, a punt de sortir.

I bé, senyor President, en aquesta carta remarca molt bé el Comandant Farràs, que no eren hores, que eren dies els que podia resistir des del Palau de la Generalitat. És cert, senyor President, que se us invità al Govern de Catalunya, a què sortíssiu, a què marxéssiu, que us constituíssiu com Govern en un altre lloc; les paraules d'aquella carta no diuen per a una retirada, sinó que diuen per a constituir-vos en Govern en altres llocs i deixar el Palau de la Generalitat en la seva pròpia defensa, fora d'aquell ambient moral, que amb el Govern dintre no existia ni ell podia tenir un control perfecte. Això és el que es precisa en les lletres i en els paràgrafs d'aquesta carta, senyor President.

Posició tartarinesca de Governació! Posició tartarinesca de Governació! Senyor President! Jo solament puc dir-vos que des dels primers moments la gent que hi havia a Governació va ocupar els terrats, que des del primer moment es va iniciar el foc i que va haver-hi víctimes i sang a Governació, dignes de tota la nostra consideració i de tot el nostre respecte. No sé què es pot conceptuar com a tartarinesc. Els meus parlaments per ràdio? Doncs si ho eren, vós, senyor President, teníeu el deure, per telèfon, de desautoritzar-me. (Rumors.)

L'honorable Sr. PRESIDENT DE LA GENERALITAT: Si no l'escoltàvem la ràdio!

El Sr. CONSELLER de Justícia i Dret : No els coneguèrem fins després.

El Sr. DENCAS : I també teníeu el deure no solament de desautoritzar-me, sinó que, aprofitant el micròfon que teníeu al Palau de la Generalitat, havíeu de contestar, replicar i donar una afirmació o negar els conceptes que jo emetia per ràdio.

L'honorable Sr. PRESIDENT DE LA GENERALITAT : No vàrem tenir la satisfacció d'escoltar la V. S.

El Sr. DENCAS : Un camió blindat, delícia dels turistes ! Un camió blindat, delícia dels turistes ! Senyor President, haguérem d'aprofitar un camió vell, perquè no teníem pessetes per a poder fer, ni a les fàbriques de Barcelona, a la Hispano Suïssa, un tanc. Perquè no havíem tingut pessetes per a comprar un tanc i portar-lo als carrers de Barcelona, a última hora, amb els mitjans escassíssims amb què comptàvem, vam fer blindar un camió vell, amb el qual creïem nosaltres que podíem sortir al carrer i contrarrestar l'acció de les forces. Actes de sabotatge dels quals no escau parlar en aquests moments amb detall, perquè tenen un interès molt relatiu, varen fer que no es pogués aprofitar ; però si quelcom de grotesc va tenir aquest gest, heu de veure el seu esperit, senyor President. No era per a fer les delícies dels turismes, era per a fer la revolució, i si el camió tenia l'apariència d'una cosa tronada, si tenia defectes de caràcter tècnic, era perquè no havíem tingut altres mitjans econòmics per a poder fer uns tancs que recollissin i tinguessin totes les condicions tècniques per a emprendre aquella actitud ofensiva.

I no res més, senyor President, no res més trobo a través de la vostra dissertació. Quedà sense respondre tot el que podríem dir-ne la primera part de la meva dissertació ; en aquesta primera part en la qual jo no volia ofendre el sentiment de ningú, ni cap ànima, ni menys encara fer la més petita delació. Jo tractava, amb més o menys habilitat, senyor President, d'arrencar-me una acusació cruel que havia estat llançada contra la meva persona i que absolutament ningú no l'havia recollida ni l'havia volgut justificar. Se m'havia dit en fascicles, en articles, i se m'havia llençat l'acusació públicament, que quan nosaltres, en discursos inflamats a les masses obreres i proletàries, les incitàvem a llençar-se al carrer i a fer una revolta, m'havia negat a entregar armes a la gent que venia a la Conselleria de Governació, i és molt lògic que jo havia de portar, senyor President, tota classe de dades, de minúcies, per fer un llarg historial del calvari que vaig passar durant el temps que vaig ocupar la Conselleria de Governació, demanant un dia i altre dia crèdits per a comprar armes ; és molt lògic, senyor President, que jo hagi de portar aquests detalls.

Que se'm contesti amb arguments si és cert o no ; però si es recull i es reconeix que, per les causes que siguin, la Generalitat no podia habilitar uns crèdits per a comprar armes per a una revolta que tots accepteu i tots glorifiqueu, si no es podien trobar aquestes pessetes per a comprar aquestes armes, que no es deixi que se m'acusi d'haver

traïdonat el sentit obrer. Jo no lliurava armes, senyor President de Catalunya, perquè no en tenia, perquè se'm van negar tots els crèdits per a comprar-ne. Aquest és el motiu, senyor President, pel qual jo no podia donar armes als proletaris, aquells que venien a la Conselleria de Governació per a col·laborar en aquella gesta revolucionària.

I res més, senyor President. Jo no he volgut en cap moment comentar l'anècdota. Lamento en aquest moment, profundament, en l'ànima, que la lectura d'unes ratlles hagi pogut ésser interpretada en un sentit distint. No volia jo altra cosa, a través dels paràgrafs d'aquesta carta, que explicar el perquè del nostre estat de vacil·lació, el perquè nosaltres no portàrem a la pràctica l'assalt a les casernes, ni atacàvem aquells camions i aquells autos que sortien pels carrers armats de metralladores, ja des del matí, per quin motiu no havíem posat en pràctica les primeres decisions revolucionàries nostres. Sols he de dir, encara que pugui semblar una argúcia o encara que pugui semblar una habilitat, que no hem tingut perquè ofendre la memòria de cap germà, senyor Gassol ; era per a trobar paraules de justificació a través de paràgrafs on s'explicaven per quins motius i per quines circumstàncies no va ésser possible en els primers moments prendre aquelles iniciatives més convenients.

Se m'ha interromput i deixo en absolut tot el que pugui contenir els documents, ho deixo en absolut i em dol en la meva ànima que es doni aquella interpretació que no sigui la més convenient per a posar en alt el sentiment que en tot moment ens ha inspirat. Per això hem deixat, senyor President, tot el que tingui de crítica el 6 d'octubre, tot el que tingui d'anecdòtic el 6 d'octubre, que també en té d'anecdòtic. No queda reduït tot l'anecdòtic del 6 d'octubre a una claveguera : hi ha moltes altres coses, però que a mi em cremarien els llavis, senyor President, si les digués, i per això no vull parlar d'aquestes coses anecdòtiques. Senyor President, em mereix un concepte elevadíssim el que fou el 6 d'octubre. Sí, un concepte elevadíssim ; aquesta gesta revolucionària, que àdhuc no tenint-hi jo cap participació de glòria, fins en el cas d'ésser jo l'únic responsable del fracàs del 6 d'octubre, em mereix un concepte elevadíssim per tota la història de Catalunya, perquè el fracàs d'un home no pot representar res per als sentiments i per als ideals i per a aquest sentit gloriós del 6 d'octubre. I com a patriota català res no m'importen aquests blames i tots els qualificatius que se'm puguin llançar sobre meu, mentre s'hagi salvat l'essencialíssim i el principal, que era el sentit de la pròpia gesta del 6 d'octubre. I per això, jo, voluntàriament, no vull parlar de coses anecdòtiques, que no ens interessin. No, no vull descendir, no descendiré mai, a aquest terreny, senyor President, no hi descendiré mai ni en aquesta Cambra, ni fora d'aquesta Cambra.

Les responsabilitats que puguin caure damunt de la meva persona les analitzarem d'una manera molt breu. Responsabilitats d'organització... Responsabilitats d'organització : fins abans del 6 d'octubre, no, senyor President. Durant els tres

mesos inacabables que vaig romandre a la Conselleria de Governació, dia darrera dia, procurava acoblar la major quantitat d'elements, de dades, i de reorganitzar allò que no vaig trobar organitzat degudament, com era el propi sometent de Catalunya.

Incapacitat, responsabilitat pels fets ocorreguts després o en el moment del 6 d'octubre? Una part sí, senyor President. d'una part, n'accepto tota la responsabilitat; però hi ha altres responsabilitats que no afecten exclusivament a la meua persona. Va fallar, no solament en les primeres hores, perquè la gesta revolucionària va transcórrer en l'espai de cinc hores, varen fallar moltes de les pevisions preses. Varen fallar moltes de les coses preparades. Però hi havia una Policia, i aquesta Policia va fallar, senyor President, tenia un Cap que es deia Coll i Llach, que molts dies abans de la revolta, per centèssima vegada en la vostra residència particular, acompanyat pel senyor Badia, vaig demanar-vos que el substituís per Miquel Badia, i Miquel Badia va oferir-se per a signar un document on es comprometia a renunciar el càrrec una vegada passada la revolta, a fi que no s'interpretés com una apetència o una habilitat de càrrec o per ocupar-lo en aquells moments. Jo us demanava, senyor President, que substituís el senyor Coll i Llach per Miquel Badia i no vaig poder-ho aconseguir. I en el 6 d'octubre tots sabem el que va passar amb la Policia, tots sabem el que va passar en l'alt comandament de la Policia de Barcelona, ocupat aquest càrrec pel senyor Coll i Llach, íntim de la V. S. I així, en el 6 d'octubre, trobem que ens fallen els puntals de la Policia, com deserta l'oficialitat. Jo accepto la responsabilitat com a Conseller de Governació, però tinc la justificació d'abans de la V. S. que vaig demanar-vos dia darrera dia que fos substituït el que ocupava l'alt comandament de la Policia. És així la responsabilitat exclusivament meua, senyor President?

El Sr. CONSELLER de Justícia i Dret: Demano per parlar.

El Sr. DENCAS: I cal tenir en compte que la gesta revolucionària no transcorregué exclusivament a Barcelona. Hi ha gestes i episodis en pobles, en Comissaries, en províncies. ¿I és just que tota la responsabilitat recaigui sobre meu? M'és igual, senyor President. Jo he fet una exposició de fets, he justificat una obra, m'he presentat davant d'una Cambra que m'és hostil. He inspirat tota la meua conducta amb un elevadíssim em salva aquell rau-rau que tenia en la meua consciència em salva de la gesta del 6 d'octubre, em salva aquell rau-rau que tenia en la meua consciència per la meua modesta collaboració en el que hi pogué haver d'error, en el que pogué haver-hi d'equivocació. He plantejat la qüestió en un sentit elevat, fugint de l'anecdòtic, de la cosa circumstancial. Ara que em jutgi la història, que em jutgi la consciència de tots els catalans.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Conseller de Justícia i Dret.

El Sr. CONSELLER de Justícia i Dret: Senyors Diputats: Jo vaig a dir brevíssimes paraules, perquè en el transcurs d'aquesta interpellació s'han exposat fets i antecedents que es refe-

reixen a terceres persones que no estan en la Cambra; i com que citats aquests fets i no contradits, i constant en el DIARI DE SESSIONS del Parlament de Catalunya, es podrien considerar com assentits pels que tenen una versió pròpia, distinta a la que se'ls va donar, considero convenient exposar breument a la consideració dels senyors Diputats, i perquè quedi en el DIARI DE SESSIONS, rectificacions que crec que són degudes.

En el parlament que ahir va fer el senyor Dencàs, va afirmar coses — a les quals ja s'ha referit el senyor Fronjosà, en termes que jo compar-teixo — que no són certes; afirmà que va anar a la Conselleria de Governació sabent ell per endavant les dificultats enormes que representava el càrrec, perquè havia de preparar un moviment a mà armada contra Espanya. I això no és veritat. Recolzat en aquest concepte general del moviment a mà armada contra Espanya, va dir que, autoritzat pel Govern, havia cridat una alta personalitat de Madrid, i que aquesta personalitat, aquell senyor que apressadament vingué d'Espanya per a posar-se en contacte amb nosaltres per a ajudar en preparar la revolta, era un senyor com el senyor Esplà. I jo he d'afirmar que, en absolut, el senyor Carles Esplà no va venir a Barcelona a preparar cap revolta. El senyor Esplà, amic nostre, en moments en què es temia una agressió del Govern contrari a l'autonomia de Catalunya, del Govern del senyor Samper, que havia provocat una situació difícilíssima per l'agressió realitzada a l'autonomia pel fall del Tribunal de Garanties sobre la Llei de Contractes de Conreu, agressió fins aquell moment jurídica, es convertís en una agressió violenta, arribant el Govern de la República a la incautació dels serveis d'Ordre Públic de la Generalitat, i plantejat com estava el cas, i amb els antecedents que hi havia en l'ordre polític, nosaltres consideràvem que la incautació en aquelles circumstàncies pel Govern de la República dels Serveis d'Ordre Públic de la Generalitat constituïria una agressió greu a l'autonomia. El senyor Esplà tenia coneixement d'aquesta actitud i va venir a Barcelona i es va posar en contacte amb nosaltres. Bon republicà, i perquè sabia que el moviment era republicà i no anava contra Espanya, ens va oferir el se uajut per si venia l'agressió, perquè hi havia l'acord del Govern de la Generalitat que nosaltres en cap cas agrediríem; però sí que ens defensaríem de les agressions. I en aquesta actitud de defensa, el senyor Esplà va dir que cooperaria amb els seus esforços personals a la nostra actitud; però el senyor Esplà va posar, des del primer moment i amb bastant d'eficàcia, tota la seva autoritat personal i política i les seves relacions amb personatges de Madrid perquè el xoc no es produís. Al senyor Esplà li correspon una part de glòria en el fet. He fet aquesta rectificació que considerava indispensable per a deixar les coses al seu lloc.

Vaig a fer-ne una altra, brevíssima, respecte a la meua primera interrupció, violenta, potser una mica fora de to, que vaig fer ahir al senyor Dencàs.

Jo crec que els homes que ocupen càrrecs polítics de responsabilitat, si tenen una noció de la seva responsabilitat, si tenen un concepte adequat

de la seva cavallerositat, un concepte adequat de la correcció, no poden mai fer ús, quan no ho necessitin d'una manera imprescindible per a la seva defensa, i àdhuc necessitant-ho per a la seva defensa precisen de l'autorització prèvia de la persona interessada, posar en públic coses que han de quedar en secret. Jo, que sóc l'única persona del Govern que va parlar amb el senyor Prieto, afirmo que es inexacte, totalment inexacte, el que va dir ahir el senyor Dencàs sobre la intervenció del senyor Prieto sobre determinades actuacions. (*Rumors d'aprovació en la Majoria.*)

I, finalment, també m'interessa sortir en defensa d'un absent, que no em correspon defensar en la seva actuació; però per a deixar les coses ben sentades he d'explicar la meua intervenció en el Consell de la Generalitat del dia 6 d'octubre en el que fa referència al cas. Minuts abans d'anar nosaltres al balcó de la Generalitat acompanyant l'honorable senyor President, perquè es donés lectura al document que havia signat, jo vaig haver de sortir un moment perquè em va cridar el meu secretari particular, senyor Gubern, per a una qüestió que feia referència a aquells moments, i que tenia importància. Quan tornava, el senyor Coll i Llach, que estava a la Sala gran de la Generalitat i tenia al seu costat el senyor Artur Menéndez, em va demanar que d'una manera apremiant jo em fes ressò prop del Govern de la necessitat, que ell considerava essencial, que al senyor Artur Menéndez se li donés el càrrec de cap dels serveis d'Ordre Públic, perquè d'aquesta manera, sense mancar a la jerarquia militar, perquè tenia una jerarquia inferior a la del senyor Ricart, que era tinent coronel, pogués prendre el comandament de les forces de la Comissaria d'Ordre Públic, i em va fer l'advertiment que ell tenia la sensació molt humana que tots comprendreu, perquè ell no s'havia presentat mai un home revolucionari, ell tenia la sensació que sense prendre aquesta mesura, la Comissaria d'Ordre Públic podria flaquejar en moments decisius, i si es prenia aquesta mesura, donaria un resultat positiu per a l'obra que s'anava a emprendre.

Jo vaig plantejar-ho així al Govern, i tots els meus companys eren allà a peu dret, i ells diran si falta ni una coma al que jo dic del que va passar. No va ésser el senyor Dencàs que tingué cap iniciativa, i vaig unir la meua sollicitud a la que m'havia fet el senyor Coll i Llach perquè fes nomenar el senyor Menéndez cap dels serveis d'Ordre Públic. I bé, el senyor Dencàs s'hi va oposar. Digué que es cometria una ofensa a Miquel Badia, perquè feia pocs dies que havia hagut de dimitir el càrrec de cap dels serveis d'Ordre Públic. Jo vaig dir que m'estranyava això, perquè Miquel Badia comanant els 4.000 homes que deia que hi havia a Barcelona, creia jo que ja tenia prou feina. I aleshores va dir el senyor Dencàs que el molestava una persona que aprofités aquestes circumstàncies per a obtenir un càrrec. Jo vaig reaccionar i li vaig dir potser alguna paraula violenta, i aleshores el President va tallar l'incident dient que en moment més oportú es parlaria d'això. Això és el que va passar.

He volgut fer aquests aclariments perquè s'afectaria a terceres persones, i per bé que es podrien

dir moltes altres coses, crec que no val la pena de parlar-ne. (*Molt bé!*).

L'honorable senyor PRESIDENT DE LA GENERALITAT: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula l'honorable senyor President de la Generalitat.

L'honorable Sr. PRESIDENT DE LA GENERALITAT: Crec jo, senyors Diputats, que en realitat, el debat sobre el 6 d'octubre va acabar ahir, perquè amb les paraules i amb els arguments que s'han fet avui, no s'ha fet res més que vorejar les afirmacions que abans s'havien fet, sostenint cada u els seus punts de mira respectivament, sense afegir res que pugui significar una novetat dels principis establerts.

Rectificaré, perquè cal rectificar i recollir algunes de les coses; poques, les que es puguin, les que honradament es puguin, del senyor Dencàs; per a treure la molèstia del nostre estimat amic senyor Simó i Bofarull i per a dedicar unes paraules al senyor Romeva.

Primer, al senyor Dencàs, per a lamentar, en primer terme, que la V. S. hagi fet ús d'unes cartes de persona que ha adquirit la categoria de màrtir, i per mitjà d'elles, bastir-se la V. S. una plataforma política. Miquel Badia mereix tots els nostres respectes. Si no els mereixés prou, ens bastaria la seva mort gloriosa. Home d'una profunditat catalanista, de passió i d'ambicions! Un home sense ambició, és una flor sense aroma. Avui Miquel Badia ha mort de la manera que ha mort i els nostres respectes són més profunds encara.

Nosaltres, sobre la conducta de la V. S., no afegirem en aquest aspecte una paraula més. Ah! senyor Dencàs, ¿però creu la V. S. que jo l'he atacat dient tot el que podia dir? ¿Però no ha vist la V. S. que jo he procurat sortejar tot allò que el pogués ferir massa, tot allò que el pogués molestar massa? A mi m'ha interessat el 6 d'octubre. Que quedi el 6 d'octubre fixat en la història de Catalunya com una cosa que no vinguessin a tacar-la ni esquitxar-la aigües recollides d'enlloc. He procurat parlar del 6 d'octubre amb el pensament polític i ens hem atribuït una responsabilitat, mentre la V. S. per una frase anecdòtica, per una paraula d'ironia dita en passar, adopta aquesta actitud de greuge i d'enuig.

Si he sortejat tantes coses! ¿Si no he dit tot allò que podia creure que havia de molestar-lo més! Jo he dit que res havia de dir, i és cert, ni tinc autoritat per a dir-ho respecte de la moralitat de la V. S., ni em considero amb autoritat, ni res no he dit mai, ni tinc que dir, en el sentit de traïció de la V. S. ni en el sentit de posar-se d'acord amb forces adverses per a fer fracassar el moviment. Incapacitat, sí. I no vaig dir que dintre del pensament del Govern hi ha moltes coses incomprendibles. Del que tots no estàvem segurs, és que la V. S. hagués estat lleial amb la resta del Govern.

El Sr. DENCAS: Proves! Això s'ha de provar!

L'honorable Sr. PRESIDENT DE LA GENERALITAT: Dic que no n'estàvem segurs, que teníem la sospita per la incomprendible manera d'actuar de la V. S., pels fets que s'anaven desenrotllant, per les coses que s'anaven succeint

i pels silencis posteriors, teníem aquesta sospita honrada.

I com que jo no vull entrar ni dir res que voregi l'anècdota i vull apartar del 6 d'octubre, encara que personalment em pugui afavorir, tot el que sigui anècdota, no, no entro més a fons en aquestes coses, en aquests detalls, amb la V. S., i m'encaro amb el poble de Catalunya, amb la meua autoritat, sigui la que sigui, i amb l'autoritat dels meus companys de Govern, i davant d'aquesta autoritat afirmem la nostra sensació de la plena incapacitat de la V. S.

I deixem, si no m'hi obliguen massa, deixem-ho, i anem a contestar ja els altres oradors que han intervingut en aquest debat. El senyor Simó i Bofarull. En realitat, encara que digui el senyor Simó i Bofarull que jo no li vaig contestar, ja li vaig contestar, perquè el discurs que jo vaig fer fou una cosa objectiva en la qual, en exposar els motius determinants del 6 d'octubre, venien implícitament contestades moltes de les preguntes que se'ns havien fet. El mateix senyor Simó i Bofarull ho reconeixia així després.

Jo entenc que la pregunta bàsica del senyor Simó i Bofarull era la següent: «Quina era la veritat?» I aquesta pregunta bàsica jo la vaig contestar dient: «Per a nosaltres, la veritat, la nostra veritat, és la única veritat, i tant sols la veritat, i res més que la veritat és la que consta en el procés, en les planes del procés i en el judici oral en la vista davant del Tribunal de Garanties. Allí no vàrem negar ni la nostra responsabilitat, ni els motius de la nostra responsabilitat, i aquella és per a nosaltres la veritat, la única veritat.»

Ah!, però és que el senyor Simó i Bofarull ha sentat ara una altra qüestió que potser aleshores jo no havia entès prou bé. Ell ha dit: «Bé; i però, no hi havia altra manera de sortejar el moment polític que travessàvem més que fent la protesta que vàrem fer? Si no hi havia la preparació suficient, no existia una altra manera? ¿No podia ésser que la protesta realitzada, en lloc de venir a ofegar un feixisme que estava a les portes, hagués pogut produir la implantació d'aquest feixisme?» Senyor Simó: ¿la V. S. no creu — sí que ho creu, perquè jo li ho dic — que dintre de la nostra enorme responsabilitat, Govern de Catalunya, President de la Generalitat, que per impulsos patriòtic de fe nacionalista i de sentiment republicà ens havíem determinat a realitzar la protesta del 6 d'octubre?; ¿no creu la V. S. que algunes vegades no hem pensat també: ho vàrem encertar, no ho vàrem encertar? Per a mi, especialment, era d'una responsabilitat històrica enorme. Abans morir que a les meves mans s'hagués perdut un bri de la nostra autonomia. Naturalment, senyor Simó i Bofarull, comprendreu el molt que significava per a mi això. Ens podíem haver equivocat. Per això, quan d'una manera alegre es judicava el 6 d'octubre sense tenir en compte l'impuls que l'havia motivat; quan sovint persones que avui l'exalten, el criticaven arreu; quan fins es dubtava de les nostres intencions, nosaltres ens trobàvem d'esperit en una situació violentíssima i dolorosa: no solament havíem perdut el reconeixement del nostre poble, sinó que, a més, davant de la història, hauríem estat

blasmatats perquè hauríem perdut l'autonomia de la nostra terra. Ah! Però teníem sempre la seguretat que es faria la justícia a les nostres intencions; i després hem tingut la felicitat que precisament els fets que s'han produït més tard ens han anat donant, un a un, la raó de cada dia. Tots els actes que anaven succeint-se anaven donant la raó a la previsió del Govern de la Generalitat, i avui ens trobem per aquella gesta, que hem travessat un moment històric difícil, perillós per a l'Estatut de Catalunya, amb els menys estralls possibles, que tornem a tenir l'Estatut, que el sentiment de Catalunya, o almenys de respecte al sentiment de Catalunya, ha tingut i té avui un suport dels altres pobles d'Espanya, i a més, ens trobem que la força del sentiment nacional a Catalunya ha arribat a arrelar més en l'ànima de la nostra terra. (*Molt bé!*)

Què hauria passat? Oblida la V. S. un fet, senyor Simó i Bofarull — li ha recordat el senyor Fronjosà —, i és que les forces monarquitzants i feixistes ja eren al poder, ja havien assaltat el poder. Però oblida la V. S. un altre detall. La V. S. pensa que ha llegit els llibres que s'han publicat i en preferència el del nostre procés, el llibre de *La Publicitat*, el llibre que va publicar l'Alard Prats, i allà haurà trobat la conversa telefònica entre el cap del Govern i el general de la Quarta Divisió, general Batet, i a l'hora en què es llegia el manifest al balcó de la Generalitat, ja es proclamava — i es veu en aquella conversa telefònica — l'estat de guerra, de manera que el nou Govern que entrava, amb la significació amb què entrava, ens prenia l'ordre públic. I què hauria passat pels carrers de Barcelona i pels carrers de Catalunya amb l'ordre públic reprimint la protesta que s'havia aixecat arreu de la nostra terra? A més, preses les facultats governatives, amb estat de guerra, quan i com ens les hagueren retornades? Si després un general féu una ordre suspentent una Llei aprovada pel Parlament de Catalunya i declarada constitucional pel Parlament de la República, com és la Llei de Contractes de Conreu, així tan a la lleugera, què els importava la Constitució? Com ens l'haurien retornada?

Però és que, a més, pels motius que jo vaig expressar ahir i per la conducta seguida, els fets han contribuït — no han produït; però han contribuït — a la reacció que ha fet possible la victòria del 16 de febrer. A més, repeteixo, l'efecte del nostre silenci o d'una protesta platònica, estant com està el país fastiguejat dels artificis, en aquells moments, quan Astúries era sotmesa a la repressió més violenta i més inhumana, en aquells moments, el silenci de Catalunya, amb el que representava Catalunya, ens hauria produït el desafecte, potser el menyspreu de totes les forces obreristes d'Espanya. (*Molt bé!*)

Però el motiu fonamental de la nostra gesta, naturalment, és un, un que va enllaçat, és un motiu de conservació, de defensa de l'Estatut de Catalunya; érem el Govern de Catalunya; anàvem a defensar l'Estatut de Catalunya, l'Estatut de les nostres llibertats. Que aquest Estatut era defensat també per les forces d'esquerra? Ajuntàvem dos motius. Que aquest Estatut era defensat també per les forces autènticament republica-

nes? Ajuntàvem dos sentiments. Però el mòbil que ens va determinar d'una manera decidida i resolta, era la seguretat que anàvem a perdre l'Estatut de les nostres llibertats, en posar en perill la República democràtica, que és l'únic suport que poden i deuen tenir les institucions de llibertat i d'autonomia de Catalunya. Ha parlat el senyor Simó de si hi havia la solidaritat amb altres pobles d'Espanya. I ha dit: «Potser això es pot dir en cas que hagi existit.» Jo no puc dir més que el que dic sempre, senyor Simó i Bofarull; tinc la completa seguretat que la solidaritat moral de què parlava la V. S. no ens hauria faltat, i no ens ha faltat, i ho dic això per honor nostre i per honor dels elements que representen el nacionalisme basc.

Ha dit una altra cosa, després, el senyor Simó, que crec que també ha expressat algun altre dels senyors Diputats que ha parlat, i que, per tant, si és així, en contestar la V. S., contestaré també les observacions formulades pels altres. Ha dit el següent: Ah!, però si en comptes de condemnar les vostres senyories a reclusió perpètua, els haguessin condemnat, per una habilitat política, a sis mesos de presó, o a tres mesos de presó?» Senyor Simó, si això no hagués estat per una debilitat nostra, si no hagués estat per una fallida de la línia que ens havíem imposat, ho hauríem explicat al poble de Catalunya.

El senyor Romeva, molt preocupat, molt preocupat, ho comprenc — l'amic Fronjosà és a vegades molt violent, i altres vegades crudelment irònic — molt preocupat per si havia tingut o no havia tingut el partit que representa relació amb la insurrecció del 6 d'octubre, ha volgut aclarir algunes coses i ha volgut recordar que havia estat a la Generalitat, que havia demanat antecedents, que volia saber quins eren els nostres propòsits, per veure si hi estava d'acord i si es tractava únicament i solament d'un moviment nacionalista, en què les llibertats humanes haguessin estat el de menys, d'un moviment purament nacionalista i català. Aleshores, la V. S. hauria portat al moviment les forces respectables combatives que segueixin el partit que la V. S. acabdilla. Diu la V. S. que jo li vaig respondre, que no li podia dir res, que jo faria una declaració, i que els que acceptessin aquella declaració seguisin el moviment. Ho reconec, senyor Romeva, jo vaig dir això. De manera, que si el meu testimoni serveix per a res, a l'objecte de poder tranquil·litzar els correligionaris de la V. S., i aquest dubte pogués minvar el prestigi i la importància del partit de la V. S. dintre de Catalunya i dintre de Barcelona, aquest atac crudel jo el desfaig en un minut; realment, jo vaig dir això a la V. S.

Ultimament ha parlat el senyor Fronjosà; però el senyor Fronjosà, que té el partit en què milita, una representació dintre el Govern, ha fet consideracions polítiques, la major part de les quals nosaltres podríem plenament subscriure. Hem d'estimar del senyor Fronjosà la lleialtat amb què ha reconegut la manera digna com s'ha produït el Govern de Catalunya, i hem d'estimar-li també que hagi contestat al senyor Simó algun dels arguments, el que m'evita haver-lo de contestar jo mateix. Naturalment, dintre el pensa-

ment polític del senyor Fronjosà, no hi ha la interpretació absoluta del Govern de Catalunya, i és en molt, en la part que correspon a un partit que té una significació pròpia i que és l'extrema esquerra del Govern de Catalunya. Ah!, en tot el que representa el moviment del 6 d'octubre, en el que significa els mòbils que el van determinar, amb l'afany determinant de les eleccions del 16 de febrer, amb el sentit autènticament nacionalista i esquerrista, amb tot això, el Govern hi està absolutament d'acord. I en les observacions que la V. S. ha fet respecte a la guerra contra Espanya, quin dubte hi ha? Guerra contra Espanya! No usem aquests mots, ni aquestes paraules. Segurament que ha estat una confusió del senyor Dencàs, o una confusió d'interpretació nostra. Guerra als Governos feixistes i als Governos monarquitzants, que havien envaït la República. És a dir, la veritat de la meua allocució al poble de Catalunya, aclamada per Catalunya, i la veritat del nostre procés.

Nosaltres que ens sentim perfectament units amb l'Estatut de Catalunya, complint fidelment la Constitució, amb els anhels i els afanys de la democràcia dels altres pobles d'Espanya, hem de rebutjar tota paraula que signifiqui confusionisme. Esser català, vol dir parlar amb claredat, i parlar amb claredat vol dir que estem dintre la legalitat de l'Estatut i que dintre la legalitat de l'Estatut refermem també els nostres principis, rotundament, declaradament nacionalistes. I he dit. (*Aplaudiments.*)

El Sr. PRESIDENT: Va a procedir-se a la lectura d'una proposició incidental.

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: Demano la paraula per a rectificar.

El Sr. PRESIDENT: La V. S. ja ha rectificat, així no s'acabarien mai les interpellacions.

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: Soc prou discret per acabar-les en el moment oportú.

El Sr. PRESIDENT: La V. S. va esplanar la interpellació, ha rectificat, i ha parlat en darrer terme el Govern, que és qui ha de respondre a la interpellació. Si la V. S. vol recollir algun extrem en el moment d'explicar el vot, podrà fer-ho.

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: Molt agraït, però que consti que havia demanat la paraula abans que el senyor President.

El Sr. PRESIDENT: No importa, senyor Simó. La V. S. sap perfectament que, si no es fes així, aleshores no s'acabarien mai les interpretacions parlamentàries.

(*Un senyor Secretari dona lectura a la següent proposició incidental:*

«AL PARLAMENT»

Els Diputats que sotscriuen, després d'haver escoltat els discursos pronunciats en la interpellació sobre els fets d'octubre i molt especialment la magnífica oració pronunciada per l'honorable senyor President de la Generalitat, tenen l'honor de proposar a la Cambra l'adopció de la següent proposició incidental:

"El Parlament ratifica amb fervor i entusiasme

la seva confiança en l'honorable senyor Lluís Companys i el Govern que presideix."

Palau del Parlament, 6 de maig del 1936. — H. Torres. M. Galés. Farreres i Duran. Ribas Soberano. Antoni Xirau. J. Serra i Hünter. Pere Mies. F. Arnau Cortina. Josep Irla. E. Ruiz Ponsetí. J. Sauret i Garcia.»

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Humbert Torres.

El Sr. HUMBERT TORRES: Senyors Diputats: Hi han dues maneres, almenys jo així ho crec, d'entendre el que ha d'ésser la defensa d'una proposició com la que acaba de llegir-se. Hom es pot fer la següent reflexió: la conducta política del Govern de Catalunya ha estat expressiva i decididament jutjada recentment pel cos electoral, en forma que no deixa lloc al menor dubte el veredict de l'opinió pública, de la qual nosaltres som expressió en aquests escons. Per altra part hi ha una majoria compacta, disciplinada, homogènia, la qual, al llarg del debat que ara fineix, ha demostrat, amb manifestacions visibles i apreciables per tots nosaltres, la seva adhesió a la política dels homes que seuen el Banc del Govern.

Davant d'aquestes consideracions, hom es podria preguntar: ¿a què perdre temps en recolzar ni extensa ni intensament una proposició de confiança com la que s'acaba de llegir, que segurament serà aprovada? Sembla que no caldria. Aquesta fóra, doncs, la manera que en podríem dir, formal, de deures de disciplina política, d'uns homes que es senten representats al Banc del Govern. Però hi ha una altra manera de defensar una proposició d'aquesta mena, i és la que en podríem dir lleial, la forma sincera; perquè, en efecte, senyors Diputats, durant aquest debat s'han aportat, d'una i altra banda, fets, matissos i apreciacions que han pogut influir fins a cert punt en l'íntim de les nostres conviccions, i si així fos, cal que ho diguem.

Doncs aquesta segona manera, que és una manera digna i responsable de defensar una proposició de confiança, us he de dir que és la meua manera d'entendre, i em crec que també de la Majoria, i també em penso que és com ho desitja i com ho vol el mateix Govern.

Ara bé, ja situat en aquest terreny, he de manifestar que, després del que ací s'ha exposat, a la majoria, si abans d'aquest debat no li cabia el més petit dubte que els nostres homes de Govern, en la data històrica que sura en l'ambient en aquests moments i que no cal pas esmentar ni pronunciar, perquè està en la consciència de tots, que aquells homes es comportaren amb un màxim de dignitat i d'esperit de sacrifici, que està per sobre de tota discussió, després del debat, a aquest judici hem d'afegir, encara, una altra consideració, al meu entendre, de tanta o més importància que aquella, i és la que aquests homes no solament afrontaren amb l'altura i amb la dignitat i amb el civisme que tots sabem, el dramatisme de l'hora que els tocà viure, sinó que, en fer-ho, es mostraren uns polítics vidents, uns governants plens d'intuïció, puix si en el moment pròxim al dramatisme dels fets, alguns de nosaltres, potser el que ara us parla, podia tenir algunes reserves mentals, després d'exami-

nada, al llarg del temps, sense cap element de passió, i, sobretot, amb el descabdellament dels fets que després hem anat vivint, hom veu plenament que Catalunya, la República i la nostra política esquerrana, sort varem tenir que aquells homes obressin en aquells moments amb la clara visió política que ho feren, que ha estat sempre una de les característiques sobresortints de l'honorable President de Catalunya, Lluís Companys. Si aquells homes no haguessin procedit en la forma que ho feren, esgarrija de pensar, senyors Diputats, el que hauria estat de la nostra autonomia, fins dels alts interessos de la política republicana espanyola. Aquells homes ho sacrificaren tot per a salvar la dignitat colectiva del nostre poble, la nostra ànima nacional de catalans, i per haver-ho fet, ha estat possible, no solament salvar les nostres institucions autonòmiques, sinó recobrar les velles posicions, i avui dia ens trobem molt pròxims a depassar les posicions polítiques anteriors al 6 d'octubre. I això es deu a aquest sentit clarivident de la política del senyor Lluís Companys i dels seus honorables Consellers. (*Molt bé!*)

Hi ha moments en la vida dels pobles en què l'opció en el camí a seguir no és possible; no n'hi ha més que un quan se senten els imperatius de la dignitat nacional. És indubtable que aquell petit poble belga podia optar entre resignar-se a la invasió alemanya, o aixecar-se obeint els seus estímuls de poble sollat en la seva dignitat. Per a un esperit materialista, podia ésser aconsellada la primera conducta; però aquell que sent les ofenses a la dignitat de poble, fa el que va fer el poble belga. Per això el nom d'aquell poble està escrit amb lletres immarcessibles en el llibre de la història.

Catalunya, i els homes que governaven en la data del 6 d'octubre, van sentir igualment aquests impulsos, i per això respongueren de la manera que tots sabeu. No eren ells els culpables que un seguit d'esdeveniments els hagés portat a un «impasse» en el qual no hi havia a fer altra cosa que el que ells, escoltant la veu de la dignitat, feren; no eren ells els culpables — i ho dic, senyors Diputats, sense el més petit propòsit polèmic, sinó únicament com antecedent indispensable per al raonament que jo en aquests moments formulo —; no eren ells els culpables que un considerable sector de l'opinió catalana hagués deixat aquests escons amb el que es donava alè, esbranzida i estímul a les forces de sempre hostils a les aspiracions de llibertat de Catalunya; no eren els nostres homes els que tenien la culpa d'haver-se denunciat i anul·lat la Llei de Contractes de Conreus, mínima concessió a una aspiració de millora social secular; no eren els nostres homes, en una paraula, els que enderrocaren el Govern Samper pel delict de haver tingut la debilitat de fer gestions amb el nostre Govern per arribar a un terreny transaccional en virtut del qual el drama que és ara objecte de la nostra preocupació i del nostre comentari, s'hauria pogut estalviar. No; els esdeveniments estan moltes vegades per damunt dels homes, i aquests esdeveniments van produir tota una sèrie successiva de fets que tots vosaltres sabeu i que jo no he de

comentar ni un minut més. Davant d'això, els nostres homes van fer el que havien de fer, i sort n'hem tingut, com a catalans i com a homes d'esquerra, i és per entendre-ho així, senyors Diputats, que la Majoria diu al Govern: Amunt i mans a l'obra, mans a l'obra per a treballar incansablement per al millorament polític, econòmic i social del nostre poble, que us ha dipositat la seva absoluta confiança! Res més. (*Aplaudiments.*)

El Sr. DURAN I VENTOSA: Demano per parlar.

El Sr. LLORET: Demano per parlar.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Duran i Ventosa.

El Sr. DURAN I VENTOSA: Senyors Diputats: Aquesta Minoria de Lliga Catalana no s'havia considerat amb el deure d'intervenir durant aquest llarg debat de dos dies, iniciat per la interpellació del senyor Simó i Bofarull, debat que havia vingut a convertir-se pròpiament, més fonamentalment — no es molesti el senyor Simó —, en un veritable duel entre el senyor Dencàs i el Govern de la Generalitat de Catalunya. I a aquesta Minoria, que és molt conscient dels seus deures, sobre la qual pesa realment quelcom tan greu com és el resultat de les eleccions del 16 de febrer, aquesta Minoria, que entén que aquest problema que aquí s'ha plantejat és un problema històric que encara tindrà greu transcendència en la vida i en el futur de Catalunya, no entenia que hagués de parlar més que en aquells moments que no es podés suposar, ni pels més malèvols, que tractàvem de treure'n un punt de vista partidista a favor de la nostra posició. Però la presentació d'una proposició de confiança obliga sempre els sectors tots d'una Cambra a situar-se, i no era pas possible que nosaltres ens retiréssim simplement del saló o votéssim en contra, sense exposar lleialment i sincerament quina era la nostra posició.

És clar que no m'he d'esforçar molt, perquè tota la Cambra compregui que els Diputats de la Minoria de Lliga Catalana no votaran pas la proposició de confiança al Govern de Catalunya. Però no és solament per motius naturals de la separació d'ideologies i de conducta política dels uns i dels altres; és perquè també nosaltres hem de declarar — i comptant amb la benevolència del senyor President i de la Cambra, em permetré explicar-ho tan succintament com pugui —, que després d'haver escoltat ben atentament aquest debat de dos dies, hem hagut de deduir que s'havien dit coses, per una banda i per una altra, ben atendibles i que, en part, tots tenien una mica de raó. I fixeu-vos, senyors Diputats, que en dir que tots tenien una mica de raó, podria dir-ho també en sentit contrari, dient que a tots els en faltava també. Però com que vull pesar molt les meves paraules i no donar-los cap regust partidista, m'estimo més dir-ho en aquesta forma.

La interrogació del senyor Simó i Bofarull, molt ben explicada en la sessió d'ahir, i potser més clarament encara en la sessió d'avui, nosaltres creiem que encara no ha quedat suficient contestada. Més ben dit, nosaltres creiem que no hi ha possibilitat de contestar-la per part del Govern del 6 d'octubre. Deia el senyor Simó i Bofarull: «Per

què es va fer el 6 d'octubre? Era convenient fer el 6 d'octubre? Era necessari fer el 6 d'octubre?» I, malgrat la innegable habilitat parlamentària de l'honorable senyor President de la Generalitat, em penso que l'opinió catalana tota en aquests moments es torna a preguntar: Per què es va fer? Realment era necessari fer-ho? Ha portat cap avantatge a l'autonomia de Catalunya que això s'hagués fet? Jo reconec, com dic, la força dialèctica i de propaganda pels amics, de les manifestacions de l'honorable senyor President de la Generalitat; però després de tot el que aquí s'ha dit, es dedueix clarament que no hi havia cap necessitat ni cap avantatge en fer el 6 d'octubre.

El senyor Dencàs va fer una exposició de fets, que avui ell ha retret, que no se li havia contestat. Jo comprenc que no hi havia pas la possibilitat de contestar, paraula per paraula, tot el que es va dir en un discurs de dues hores. Però, realment, de l'exposició del senyor Dencàs es dedueix que aquest moviment que esclatà el 6 d'octubre havia vingut essent organitzat durant mesos i mesos. N'ha donat tants detalls, no ha estat contradit, estava a més en la consciència del poble català, que tot això era veritat.

Ara bé, en donar el sentit de la revolta del 6 d'octubre, l'honorable senyor President de la Generalitat, habilitíssimament, deia: «Es que tot això es va fer per a fer una protesta contra un Govern feixista». Però, ¿què era aquesta preparació que es feia ja des del mes de maig de l'any 1934? ¿Era per a fer una protesta contra un Govern feixista que no es va constituir fins el 4 d'octubre?

El Sr. CUNILLERA: Quan les VV. SS. acudiren al Tribunal de Garanties!

El Sr. DURAN I VENTOSA: Jo crec que la manifestació feta per l'honorable senyor President de la Generalitat, que el moviment era un moviment en contra dels Governos feixistes, dient-ho més clar, contra el Govern, amb intervenció de la Ceda, perquè tots els altres elements ja havien format part del Govern.

El Sr. RIERA: I de la Lliga! (*Rumors.*)

El Sr. PRESIDENT: Segueixi el senyor Duran i Ventosa, cenyint-se a l'objecte de la seva intervenció, per tal de no reproduir la interpellació.

El Sr. DURAN I VENTOSA: No, no; si es creu que abuso de la llibertat...

El Sr. FRONJOSA: No, no, i ara! (*Rialles.*)

El Sr. DURAN I VENTOSA: L'honorable senyor President de la Generalitat de Catalunya ha fet la manifestació que el moviment tenia aquest caràcter, en contraposició amb la tesi del senyor Dencàs, segons la qual el moviment tenia el caràcter d'un moviment radicalment catalanista. Per a mi, de tot aquest debat n'ha sortit aquesta diferència, aquesta discrepància fonamental entre uns i altres, discrepància fonamental que no ens estranya, perquè, si no recorda malament l'honorable senyor President de la Generalitat, precisament en la sessió del dia 1.º d'octubre d'aquell any, em vaig permetre manifestar-li l'altíssima conveniència que s'evités tota classe de confusió, perquè tots vèiem ja que aquest confusióisme podria portar Catalunya a la situació del 6 d'octubre.

I vull recollir també en aquest moment, l'allusió del senyor Torres en barrejar amb això la nostra abstenció parlamentària. Precisament no podria explicar el moviment del 6 d'octubre l'abstenció parlamentària de la Lliga, quan aquesta Minoria estava reintegrada en aquests escons des del dia 1.er d'octubre i els fets es desenrotllaren el dia 6; no podia ésser certament una protesta de la nostra actitud. Però jo, com que comprenc que la Presidència no vol que abusi d'això, i em sembla que tot això té una importància relativa, vaig a situar simplement la nostra actitud en el següent: Nosaltres seguim creient — enteneu que dic, seguim creient — que el moviment del 6 d'octubre ni era convenient, ni era necessari, ni era profitós per a Catalunya, ni ha estat profitós per a Catalunya.

El Sr. VIADIU: Profitós per a la Lliga.

Reconec que els estralls per a l'autonomia de Catalunya no han estat tan grans. Comprenc l'angoixa que devia passar el Govern en aquestes llargues hores de solitud pensant, com deia molt bé l'honorable senyor President de la Generalitat: «Ho haurem encertat, no ho haurem encertat?» Sembla de moment, que la votació del 16 de febrer us renta de tota culpa i us diu: «Sí, ho vàreu encertar.» Però pensen que d'aquest debat resulta una culpa política, una culpa política per a vosaltres, una culpa política que ha reconegut clarament l'honorable senyor President de la Generalitat. No ha estat ociós aquest debat; no ha estat ociós aquest debat, en quant al senyor Dencàs, perquè de moltes de les falsetats i calúmnies que sobre d'ell havien pesat, crec que n'ha quedat net davant el Parlament de Catalunya, personalment. Políticament, ell va tenir una grandíssima culpa, i d'aquesta culpa ha participat el Govern de la Generalitat, del dia 6 d'octubre.

Deia el senyor Companys ahir, i ho ha tornat a dir avui: «El desastre d'organització del 6 d'octubre afecta singularment a la V. S., i he de reconèixer que també a nosaltres, perquè havíem cregut en les dots d'organització de la V. S.» I ara, jo us dic: És que davant d'un moviment de la transcendència que tenia el del 6 d'octubre, que no era una revolta vulgar, que no era una manifestació revolucionària, sinó que era el cas, no diré únic, però un dels casos més extraordinaris de la Història: el cas d'un Govern que es revolta, d'un Govern que s'aixeca contra les institucions fonamentals de l'Estat, no teníeu una responsabilitat extraordinària per haver-vos fiat de les dots d'organització del senyor Dencàs, de les quals ara us queixeu, però que teníeu l'obligació de prevenir i estudiar i comprovar en el moment crític d'octubre? (*Forts rumors, perllongats.*)

Anava a dir ja el fonamental. Crec que entre les lliçons d'aquest debat n'hi ha una que té una gran importància per a l'esdevenidor, per als moviments polítics de Catalunya, i aquesta és el que ens han ensenyat a tots — nosaltres per temperament gairebé ja no necessitavem aprendre-ho — l'esterilitat que gairebé sempre tenen els moviments de violència. Aquesta esterilitat dels moviments de violència és la que jo crec que és la lliçó més important dels successos del 6 d'octubre, i el debat que ha tingut lloc aquests dies en el Parla-

ment, jo espero i confio que el Govern actual de Catalunya, com qualsevol altre Govern, que vingui animat del mateix esperit actual del partit que fonamentalment i essencialment constitueix aquesta Majoria parlamentària, està tan convençut com jo que no cal anar per camins de violència.

Hi ha altres partits, no obstant, dels que coadjuven amb el vostre governamentalisme dels que sembla que ara es volen separar, grups que ara estan amb la porta oberta per a separar-se de vosaltres, que encara creuen amb els procediments de violència; i per als uns i els altres, ha de constituir una veritable transcendental lliçó el que va passar el dia 6 d'octubre.

Nosaltres hem entès sempre, i respectem totes les opinions alienes, que les revoltes s'han de fer per guanyar. Això de fer una revolta i vessar sang i produir estralls tan sols per a donar màrtir que en el dia de demà fructifiquin, pot ésser possible i pot ésser molt bo si voleu; però costa molt d'entendre, i crec que vosaltres us haureu de fer càrrec ben bé perquè heu vist la veritable lliçó de la democràcia. De la violència, el dia 6 d'octubre us en vàreu salvar personalment, i us vàreu salvar del gran desastre pel gest que, realment, s'ha de reconèixer, tingué el seu valor i les seves conseqüències; tots vosaltres, en primer lloc del vostre President, us vàreu salvar per aquest gest, però vareu posar en gravíssim perill les institucions autonòmiques de Catalunya fins el punt que no comparteixo aquest optimisme vostre que creieu que encara hi hem guanyat. Fins suposant que s'hagués guanyat, millor dit, fins suposant que no s'hagués perdut res, no ho dubti l'honorable senyor President de la Generalitat, no ho dubtin tots els honorables membres del Govern de la Generalitat, que el poble de Catalunya es fa aquesta senzillíssima, però sincera pregunta: ¿Està millor l'autonomia de Catalunya avui o el dia 5 d'octubre? ¿Està més assegurat el desenrotllament de l'autonomia de Catalunya avui o abans?

El Sr. FRONJOSA: Què féreu vosaltres de la Mancomunitat?

El Sr. CONSELLER de Justícia i Dret: Això no s'ho pregunta ningú, senyor Duran; ni les VV. SS., perquè estan tan convençuts com nosaltres que està més assegurada que abans del 6 d'octubre.

El Sr. FRONJOSA: Que el 2 de gener.

El Sr. ARMENDARES: Estava millor el 2 de gener?

El Sr. PRESIDENT: La presidència prega als senyors Diputats que no interrompin.

El Sr. DURAN I VENTOSA: Reconec que l'únic que té dret a interrompre en aquest cas és el senyor Conseller de Justícia i Dret.

El Sr. FRONJOSA: No us amoïneu. El meu dret fa anys que me'l respecto jo.

El Sr. DURAN I VENTOSA: Si el senyor Conseller de Justícia i Dret encara està lluitant al cap de tants mesos per a obtenir algunes de les atribucions que teníem en el 5 d'octubre la Generalitat, i que per arribar a un eixamplament d'aquesta autonomia, encara es trobarà amb altres esforços, que no sempre seran facilitats per debats de la naturalesa del que té lloc aquests dos dies a la Cambra.

Per això jo us demano sols, no pas a vosaltres, perquè crec que no ho necessiteu, ho demano a tots els altres sectors polítics, que recordin que per la violència, pels camins de la violència es va molt malament. Les violències han costat sempre caríssimes a Catalunya. Catalunya, desgraciadament, és un poble que té molts màrtirs gloriosos que venerem i enyorem. Però, ah!, molt més que màrtirs, convé tenir ciutadans que assegurin la prosperitat del poble, i, en canvi, vosaltres (*A la Majoria.*), i em dirigeixo a vosaltres, no als altres sectors d'una banda i altra, a vosaltres que seguïeu essent demòcrates, no oblideu les altes virtuts de la democràcia. Gràcies a la democràcia heu guanyat unes eleccions. ¿No heu guanyat molt més amb l'arma pacífica d'un esdeveniment que amb l'arma violenta d'una revolta mal organitzada i mal dirigida i que, digueu el que vulgueu, tindrà moltes altres coses, però que de gloriosa no en té pas molt?

Penseu sinó és molt millor dir-li a la democràcia catalana, que es valgui d'aquesta arma, amb la que un guanyàreu vosaltres i, en una altra ocasió, nosaltres, potser.

Diversos senyors DIPUTATS: No! No! (*Rialles.*)

El Sr. BATESTINI: Mai; si no feu trampes, no guanyareu mai.

El Sr. DURAN I VENTOSA: Precisament, senyors Diputats, perquè nosaltres vàrem perdre les eleccions tenim avui una gran autoritat, per a fer-vos aquestes reflexions en nom d'un sentiment que a nosaltres i a vostres ens uneix: el sant amor a Catalunya. (*Aplaudiments en la Minoria de Lliga Catalana.*)

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Simó i Bofarull.

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: Estem en tràmits d'ocupar-nos de la proposta signada en primer lloc pel senyor Humbert Torres. Nosaltres votarem amb satisfacció aquesta proposició, i sense cap reserva mental sobre el 6, ni el 5, ni el 4, ni el 3, ni el 2 d'octubre, ni el juny ni el gener.

I aprofitant la benevolència de la Cambra, que no em penso que em doni distint tracte del que ha donat al senyor Duran i Ventosa, diré que hem aconseguit amb aquesta interpellació moltes coses. Totes les afirmatives corresponents a les preguntes i als dubtes. I si responia a un estat d'opinió més o menys extens a Catalunya, l'efecte que sobre aquest hagi pogut produir. I donat estat parlamentari a l'efemèrides històrica.

Penso que amb aquestes paraules n'hi ha prou. Però el senyor President ha fet seu un argument del senyor Fronjosà, que altrament penso que hauria recollit, i respecte allò que l'actitud d'un poble depenia que un Govern fos o no fos a presidir, m'obliga a dir que jo ahir no vaig donar lloc a aquest dubte. Perquè ahir deia jo que si hi hagués hagut presidir o no, s'hauria votat el mateix, i l'estat espiritual de Catalunya hauria estat el mateix amb condemna o sense condemna. I avui el senyor Fronjosà ha entès que jo deia que l'actuació de la classe obrera pot portar el feixisme.

El Sr. FRONJOSÀ: No és així.

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: Doncs no sé a què pot referir-se la V. S.

Senyor Duran, a mi sí que m'ha convençut el que s'ha dit ací. El senyor Duran ha oblidat fer remarcar la gran participació que jo vaig fer remarcar ahir; però jo tenia interès que la Minoria de Lliga Catalana actués en el debat, i jo em creia en el deure de manifestar que vosaltres (*Es dirigeix a la Minoria de Lliga Catalana.*) havíeu estat uns elements importants per a promoure el sentit de protesta de Catalunya i per a crear aquell esperit revolucionari; vosaltres i la Ceda.

El Sr. DURAN I VENTOSA: Si fos així, n'hauríeu d'estar molt contents. (*Rialles.*)

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: És el que jo anava a dir. També celebrego aquesta coincidència gairebé telepàtica, i com que ja ho ha dit el senyor Duran, no cal que ho repeteixi jo ara. Ara, que també agraeixo una altra cosa als senyors de la Lliga. La seva obra revolucionària va començar, i perdoneu la meua immodèstia — que també puc posar-me alguna vegada encara que sigui només un galó —, amb la vostra retirada del Parlament, després de les eleccions que vàreu perdre, per allò del carrer de Casp. Jo vaig veure que el vostre pla era, com sempre, intel·ligent.

El Sr. DURAN: Ah! Però la interpellació va per a nosaltres?

El Sr. PRESIDENT: No; contesta a al·lusions. Com que el senyor Duran ha alludit altres senyors Diputats, ara ha de tolerar que l'alludeixin.

El Sr. SIMÓ I BOFARULL: I una altra cosa demostra, apreciats companys — a pesar de l'enorme distància — que no em deixava acabar de donar les gràcies. Una altra cosa vaig dir ahir. Amb motiu d'aquesta abstenció o absència parlamentària vostra, jo vaig veure que obefeu una sèrie de fins, que no vaig arribar a copsar tots, perquè vosaltres sou més gats vells de la política; però entre ells hi anava la llibertat de maniobra, moviments a Madrid, i àdhuc influències per a produir l'asfíxia del Parlament, i nosaltres sols com a oposició, amb poca preparació, malgrat que no convidava gens la intervenció sovint; primer, perquè semblava que podia ésser pres, malgrat que no siguem gaire sensibles a l'apreciació feta per ciutadans d'una certa insolvència, podia ésser pres en el sentit d'un exhibicionisme. Ens coartava molt. També hi havia una altra coacció sobre nosaltres, puix en la major part de les nostres intervencions ens trobàvem amb uns bancs de les Comissions completament insensibles, no sols als nostres arguments, sinó àdhuc als nostres precis fervents i cordials. Si alguna vegada vàrem tenir un èxit en les nostres intervencions — i perdoneu altra volta la meua immodèstia — fou quan els senyors del banc roig a cau d'orella els deien que estava bé allò que deia el senyor Simó i Bofarull, i nosaltres havíem de fer esforços per suplir una oposició que no existia, sense fer, però, aquella oposició que es deia abans de Sa Majestat. Però nosaltres vàrem ésser fermes dintre de les nostres forces per a contrarestar, fins allà on fos, l'actitud d'asfíxia, la intenció d'asfíxia, que volia significar per al Parlament de Catalunya la inhibició de Lliga Catalana, i aquest va ésser, al nostre entendre, un bon servei que prestàvem al país, perquè cal sempre agrair al qui fa el que pot.

Nosaltres votarem la proposició.

El Sr. PRESIDENT: Té la paraula el senyor Lloret.

El Sr. LLORET: Senyors Diputats: M'he assabentat que aquesta proposició que s'ha presentat porta la signatura dels representants de totes les Minories, de totes les Minories que tenen representació al Govern. Jo no he estat invitat a posar la meua signatura, malgrat la meua representació, i és per això que agrairé al senyor President de la Cambra, ja que no puc agrair-ho a altra persona, que hi figuri i, per tant, que es faci constar la meua signatura a aquesta proposició.

El Sr. PRESIDENT: Serà atès el prec del senyor Lloret.

Va a procedir-se a la votació de la proposició.

Diversos senyors DIPUTATS de la Majoria: Votació nominal!

(El Govern es retira de la Cambra.)

En votació nominal, es aprovada la proposició incidental per 45 vots a favor i 7 en contra.

Senyors que han dit SÍ:

Sr. Andreu.
Sr. Armendarès.
Sr. Arnau.
Sr. Balart.
Sr. Bancells.
Sr. Battestini.
Sr. Bilbeny.
Sr. Blasi.
Sr. Bru i Jardí.
Sr. Casademunt.
Sr. Cerezo.
Sr. Companys, J.
Sr. Cunillera.
Sr. Fàbrega.
Sr. Farreras.
Sr. Folch.
Sr. Fontbernat.
Sr. Galés.
Sr. Guinart.
Sr. Irla.
Sr. Magre.
Sr. Mies.
Sr. Mora.
Sr. Pi i Sunyer.
Sr. Puig i Ferrater.
Sr. Ribes i Soberano.
Sr. Riera.
Sr. Rovira i Virgili.
Sr. Sauret.
Sr. Sallès.
Sr. Soler i Bru.
Sr. Torres.
Sr. Viadiu.

Sr. Fronjosà.

Sr. Ruiz i Ponseti.

Sr. Terradelles.

Sr. Xirau.

Sr. Simó i Bofarull.

Sr. Ivars.

Sr. Lloret.

Sr. Serra i Húnter.

Sr. Rouret.

Sr. Dot.

Sr. Gerhard.

Sr. Casanovas.

Senyors que han dit NO:

Sr. Abadal.

Sr. Carreres i Artau.

Sr. Duran i Ventosa.

Sr. Rovira i Roure.

Sr. Sol.

Sr. Vallès i Pujals.

Sr. Secanell.)

ORDRE DEL DIA

per a la sessió de dijous

1. Precs i preguntes.
 2. Votació definitiva del Dictamen de la Comissió sobre el Projecte de Llei aprovant la segregació d'una part del terme municipal de Sant Boi de Lluçanès, per tal d'ésser agregada al Municipi de Perafita.
 3. Votació definitiva del Dictamen de la Comissió sobre el Projecte de Llei aprovant la segregació de les barriades de Cogullada i Hostalets, del terme municipal de Seva, per tal d'ésser agregades al Municipi de Balenyà.
 4. Votació definitiva del Dictamen de la Comissió sobre el Projecte de Llei referent a la pròrroga de les autoritzacions contingudes en les Lleis del 13 d'abril del 1933 i 19 de març del 1934.
 5. Discussió del Dictamen de la Comissió referent al Projecte de Llei sobre il·legimitat dels acords de les Autoritats i Organismes de nomenament governatiu que regiren la vida municipal catalana durant el període comprès entre el 6 d'octubre del 1934 i 19 de febrer darrer.
 6. Discussió del Dictamen de la Comissió sobre el Projecte de Llei autoritzant el Govern de la Generalitat per a disposar una renovació extraordinària de Jutges i Procuradors municipals de Catalunya.
 7. Discussió del Dictamen de la Comissió d'Incompatibilitats.
- (S'aixeca la sessió a les vuit i trenta-cinc minuts de la vetlla.)

